לזכות התמים ר׳ דוד וזוגתו נטשה לאה וילדיהם שיחיו

בן נאים

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנה

החזקת מכון ׳ביאורים במאמרי רבינו׳

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ״ק אדמו״ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען

ר׳ מרדכי ומשפחתו שיחיו גוטניק

ר׳ ירחמיאל מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדשמיד

ר׳ מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גורביץ

ר׳ יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו

הרב משה מאיר ומשפחתו שיחיו לפשיץ

ר׳ מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר

ר׳ מרדכי קנטור ומשפחתו שיחיו

ר׳ אברהם ומשפחתו שיחיו שאולזון

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר׳ מנחם מענדל וזוגתו מרת פיגא רחל
ילדיהם
חי׳ מושקא ובעלה ר׳ יהושע שמוטקין
עטיא, שרה, אהרן שלמה, חנה, יהושע
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות
יאקאבס
להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לחיזוק ההתקשרות
לכ״ק אדמו״ר
על ידי ולזכות
הרב **יוסף דוד** בן **רחל**
וזוגתו מרת **אלישבע** בת **רחל**
וכל יוצאי חלציהם
לאורך ימים ושנים טובות
לבשורות טובות
ולהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
ר׳ **אברהם חיים ישראל**
בן הרה״ח **יוסף** ע״ה
וזוגתו מרת **רעכיל** ע״ה
בת הרה״ח **עזריאל איכל** הי״ד

על-ידי ולזכות בנם
ר׳ **עזריאל איכל** בן **רעכיל**
וזוגתו מרת **אסתר מלכה**
בת **בתיה**

ילדיהם
ישראל, מנחם מענדל, רעכיל,
רבקה דינה, דבורה לאה
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות
מתוך הרחבה, ונחת חסידי, בשמחה
ובטוב לבב
ראפאפארט

ולזכות החתן
הת׳ **ישראל** בן **אסתר מלכה**
וכלתו **מרים זיסל** בת **רבקה נחמה**
שיחיו
וואקס

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות

מכ״ק אדמו״ר מליובאוויטש

מבוארים ומפורשים

בעניין פדיה בשלום

בירור הנפש הבהמית מלמעלה למטה
ומלמטה למעלה

מאמר ד״ה

פדה בשלום נפשי התשכ״ב

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

אתרוגי ליובאוויטש

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
הרב **נחום** ומשפחתו שיחיו

לוריא

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס
על-ידי ולזכות
ר׳ **בנימין אהרון** בן עלא
וזוגתו מרת **שרה אסתר** בת דינה
ילדיהם
חנה לאה, רעיה, זעלדא, דובער
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות
להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
מרת **חנה** בת ר׳ **זלמן יואל**
נלב״ע ט׳ שבט תשע״ו

נדפס על-ידי ולזכות בנה
ר׳ **ראובן** ומשפחתו שיחיו

קיל

להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס
על ידי ולזכות
ר׳ **דניאל** וזוגתו מרת **יהודית**
לנחת רוח חסידי אמיתי מילדיהם
שירלי ובעלה **לוי יצחק** שיחי׳ **גבאי,**
לוי יצחק, חיה מושקא, שרה רחל,
מרים ריזל, חנה
שיחיו
לאורך ימים ושנים טובות

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
הוו״ח התמים ר׳ יעקב
בן הרה״ח מאיר צבי ע״ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ״ק אדמו״ר נשיא דורנו
נלב״ע י״א ניסן ה׳תש״ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
הרב **דוד ציון** בן **מסעודה**,
זכר צדיק לברכה

ולרפואת מרת **זהבה** שתחי׳ בת **פרחה**

בן שבת

ולהצלחה רבה ומופלגה
לכל משפחתם שיחיו

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
מרת **דבורה סימה**
בת ר׳ **אליהו צבי**

איינבינדער

נלב״ע מוצש״ק פ׳ וארא
ד׳ שבט ה׳תשפ״ד

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

מרת **גרציה** בת ניסים ע״ה, מרת **אסתר** בת מרדכי ע״ה,
ר׳ **אבי** בן יצחק, ר׳ **יעקב** בן יהושע ע״ה, ר׳ **מרדכי** בן יהודה ע״ה

ולזכות

אביגיל בת הדר לברכה והצלחה והתפתחות למעלה מן המשוער
תמר בת הדר, **יאיר** בן הדר, **אסתר** בת שרה, **יצחק** בן אסתרינה,
רחל בת גרציה, **יוסף יצחק בניהו** בן אילנית
לברכה והצלחה

סימה בת אסתר, **רבקה** בת לידיה, **משה** בן ויקטוריה, **אבי** בן שרה,
אורי בן טליה, **ניסים** בן אסתרינה, **אורי** בן דליה, **זיו** בן עדי,
לאה טל בת רבקה, **יוסף** בן לולה,
לרפואה שלמה

חנה אורה בת אמירה, **רחל חנה ומרדכי אליהו** בני ליאת שולמית,
בר שירה בת גלית, **אילנית** בת ג׳ורג׳ט, **רבקה** בת מלכה אסתר חיה
לזיווג הגון

אדווה בת מרים לפרי בטן

אייל בן אסתר וזוגתו **הדר** בת רחל
לפרנסה בשפע והצלחה רבה בכל אשר יפנו

פתח דבר

בשבח והודיה לה׳ יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת ׳ביאורים במאמרי רבינו׳.

מאמר זה נאמר על-ידי כ״ק אדמו״ר בהתוועדות שבת פרשת ויצא, יו״ד כסלו ה׳תשכ״ב, ויצא-לאור מוגה בקונטרס יו״ד-י״ד כסלו ה׳תשנ״ב.

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בו.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה״ת ר׳ **מנחם מענדל שיחי׳ אשכנזי**, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה״ח ר׳ **יואל** ע״ה **כהן** בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה״ת **לוי יצחק שיחי׳ שפרינגר**, שליח כ״ק אדמו״ר בישוב צור יגאל, על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה״ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים ״ביאורים במאמרי רבינו״, שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים.

בשעה טובה ומוצלחת יצא לאור הספר השלישי בסדרה, הכולל שבע-עשרה מאמרים נוספים מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה״ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, ״שגיאות מי יבין״ (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי״ה.

יהי רצון מהשי״ת כי העיסוק בדא״ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד: ״כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים״ (ישעיה יא, ט).

ערב שבת קודש פרשת ויצא ה׳תשפ״ז

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב״ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

לתרומות: שם החשבון - תורת רבינו. בנק מרכנתיל סניף 732 בני ברק, חשבון 89915935.

תוכן כללי

כדי שהעבודה של נפש האלקית תפעול בנפש הבהמית היא צריכה להתלבש בה • פדיה בשלום היא כאשר הרצונות דנפש הבהמית מתבטלים על–ידי גילוי אור עליון • אמיתית הענין דפדיה בשלום הוא על–ידי גילוי היחידה • "ושבתי בשלום אל בית אבי" – יעקב התפלל שבירור הניצוצות והשבתם לשרשם יהיה באופן דשלום • "בשלום" ב' שלום, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה • על–ידי ההרגשה שהתורה היא תורת הוי"ה נעשה ריבוי שלום • על–ידי התעוררות היחידה מתגלית תשוקת הניצוצות להתברר

תוכן ענינים

"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי": במלחמה כל אחד רוצה שהשני יוכלל בו, ולצורך כך הוא מתקרב אליו; כך במלחמת הנפש האלקית בנפש הבהמית בעת התפילה, שהנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית. מה–שאין–כן פדיה בשלום, שעל–ידי גילוי אור עליון מתבטלים הרצונות דנפש הבהמית. ואמיתית ענין השלום הוא על–ידי גילוי היחידה ("ברבים היו עמדי"), שאין מקום מלכתחילה לרצונות זרים.

צריך להבין: כיון שעל–ידי גילוי היחידה אין מקום למנגד, למה צריך פדיה? ויש לומר שבא לרמז, שגם מי שנפש האלקית שלו בהעלם ונפש הבהמית לוחמת בו, על–ידי המחשבה בענין היחידה הפדיה היא בשלום.

"בשלום" היינו שני אופנים בשלום – מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. וצריך להבין: הרי הבירור מלמטה למעלה (על–ידי התלבשות) הוא מלחמה? אלא שגם הוא באופן של שלום. ובכל אחד מהם יש מעלה: בבירור מלמעלה למטה המנגד מתבטל ממציאותו, אבל לא נעשה שינוי במציאות התחתון עצמו. בבירור מלמטה למעלה התחתון מתברר מצד הרצון שלו, וזהו אמיתית הענין דגם אויביו ישלים אתו, אבל ההתנגדות שלו נשארת בהעלם.

השלימות דשלום היא כשבכל אחד משני האופנים ישנן שתי המעלות. וזה נעשה על–ידי התעוררות היחידה: הניצוצות עצמם רוצים ומשתוקקים להתברר, אלא שאין זה בגילוי, ועל–ידי התעוררות היחידה מתגלה התשוקה של הניצוצות להתברר. ולכן גם בהבירור שבדרך מלמעלה למטה יש מעין המעלה שהבירור הוא מצד התחתון; וגם הבירור מלמטה למעלה הוא באופן שההתנגדות של התחתון מתבטלת, שהרי התחתון עצמו רוצה להתברר, והבירור אינו דבר נוסף עליו.

על–ידי הביטול ד"לימודי הוי"ה" נעשה "רב שלום בניך" – שהשלום ד"בניך", תלמידי חכמים העוסקים בתורה (מלמעלה למטה), הוא בשלימות, שכולל גם מעלת הסולם דתפלה (מלמטה למעלה).

על–ידי עבודת הבירורים בשני האופנים נעשה גם היחוד דסובב וממלא בשני האופנים, ושלימות היחוד דהקב"ה וישראל, שיהיה לעתיד לבוא על–ידי משיח, בחינת יחידה הכללית, בקרוב ממש.

בס"ד. ש"פ ויצא, יו"ד כסלו (מאמר ג') ה'תשכ"ב*

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי[1], ומבאר בעל הגאולה במאמרו ד"ה זה (שנדפס בספרו שערי תשובה[2]), דהטעם על זה שמלחמה נקראת בשם קרב מלשון קירוב (אף שמלחמה היא היפך ענין הקירוב), הוא, כי ענין המלחמה הוא שכל אחד משני הלוחמים רוצה לנצח את השני ולהכניע אותו שיוכלל בו, ובכדי לפעול בזה שלוחם כנגדו שיוכלל בו, הוא דוקא על-ידי הקירוב שמתקרב אליו א, קרב מלשון קירוב. ועל דרך זה הוא בהמלחמה דנפש האלקית ונפש הבהמית, דעיקר המלחמה היא בשעת התפלה (שעת צלותא שעת קרבא[3]), שבכדי שהעבודה (תפלה) דנפש האלקית תפעול בנפש הבהמית שתוכלל בנפש האלקית [היינו שגם נפש הבהמית תהי'ה לה אהבת ה', בכל לבבך בשני יצריך[4]], הוא על-ידי שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית, שההתבוננות של נפש

1) תהלים נה, יט.

2) ח"א (שער התפלה) מט, א ואילך.

3) זהר הובא בלקו"ת ר"פ תצא. בשער התפלה שם.

ובכ"מ. וראה זהר ח"א רמ, ב. ח"ג רמג, א.

4) ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א במשנה. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ.

ביאורים במאמרי רבינו

א "ולהכניע אותו שיוכלל בו .. הוא דוקא על-ידי הקירוב"

כלומר, כל צד מעוניין שהצד השני יוכלל בו: הוא אינו מנסה להשמיד את יריבו ולאבד לגמרי את מציאותו – אדרבא, הוא רוצה שמציאותו תישאר קיימת, אלא שתהיה כפופה וכנועה, כלולה במציאותו שלו. וזה נעשה דוקא על-ידי "קרב", מלשון קירוב. וכפי שהוא בגשמיות: השמדת אויב אפשרית גם ממרחק, אך אם המטרה היא להעבירו לרשותו (לשבי, או לכבוש את שטחו כך ששטחו ייחשב כחלק מממלכת המתגבר, וכדומה), מן ההכרח להתקרב אליו ולתפוס אותו.

ב "בענינים כאלו ובאופן שגם נפש הבהמית יכולה להשיג"

ישנם שני סוגים (באופן כללי) של התבוננות המעוררת אהבת ה':

א. התבוננות בעניינים השייכים לעולמה של הנפש הבהמית, וכגון ההתבוננות בגדולתו יתברך בכך שמהווה ומחיה את העולמות, "מה גדלו מעשיך ה'" ו"מה רבו מעשיך ה'" – אלו עניינים

* יצא לאור בקונטרס יו"ד-י"ד כסלו – תשנ"ב, "לקראת יו"ד כסלו יום הגאולה דאדמו"ר האמצעי, ויום הבהיר י"ד כסלו, יום נישואי כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית מרת חי'ה מושקא נ"ע זי"ע". המאמר "כולל גם ביאור בהמאמר ד"ה וכל בניך לימודי ה' שאמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ב"ש"פ ויצא, קריאת החתן שי' לתורה, וביום ב' וישלח לילה של החתן-מאָל בישיבת "תומכי תמימים בווארשא" (לשון הכותרת דהמאמר), המאמר הראשון דדרושי החתונה (נדפס בקונטרס דרושי חתונה תרפ"ט) . . עש"ק פ' ויצא, ה'תשנ"ב".

האלקית היא בענינים כאלו ובאופן שגם נפש הבהמית יכולה להשיג[5] ב. מה-שאין-כן כשהתפלה היא מצד הנשמה עצמה, אינה פועלת בנפש הבהמית, כמבואר בהמאמר.

סיכום: במלחמה כל אחד רוצה שהשני יוכלל בו, ולצורך כך הוא מתקרב אליו. לכן נקראת המלחמה "קרב" מלשון קירוב. על דרך זה במלחמת הנפש האלקית בנפש הבהמית בעת התפילה, שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית.

ב) והנה[6] בירור נפש הבהמית על-ידי שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית, הוא ענין של מלחמה, כנ"ל. דענין המלחמה הוא, שיש מנגד וצריך ללחום עמו[7] ג. וענין פדה בשלום נפשי הוא שהפדי'ה דנפש האלקית מהגלות דנפש הבהמית אינה באופן דמלחמה, כי אם, שעל-ידי גילוי אור עליון מתבטלים הרצונות דנפש הבהמית, שלכן אין צריך למלחמה כלל. וכמבואר בכ"מ[8], וגם במאמר הנ"ל[9], בענין הבירור שעל-ידי עסק התורה, שהוא לא בדרך מלחמה (היינו שיש

5) ראה תו"א וישב כט, ב. המשך תרס"ו ס"ע קלה ואילך. סה"מ עת"ר ע' כה. ה'תש"י ע' 56. ובכ"מ.

6) בהבא לקמן – ראה שערי תשובה שם פ"ה (נא, ג) ואילך.

7) ויתירה מזה, שגם לאחרי נצחון המלחמה נשאר בהעלם ההתנגדות, כדלקמן ס"ה.

8) המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך) ותש"ד (פי"ט ואילך – סה"מ ה'תש"ד ע' 106 ואילך).

9) פי"א (נו, א).

ביאורים במאמרי רבינו

"שגם נפש-הבהמית יכולה להשיג", הם מדברים אל הנפש הבהמית, כיון שהיא מתפעלת מהעולם ומבינה את המעלה שבהתהוות העולם והנהגת העולם.

ב. התבוננות בכך ש"כולא קמיה כלא חשיב". היינו שעניינים אלו (השייכים לסוג ההתבוננות הראשון), שהקב"ה מהווה ומחיה את העולמות וכו', אינם מבטאים באמת את גדולתו יתברך, ואינם אלא כפי שהקב"ה צמצם את עצמו כביכול; אבל לגבי הקב"ה כפי שהוא בעצמותו, אין שום ערך וחשיבות לעולם ולמעלות השייכות ומתייחסות לבריאה – הכל לגביו לא נחשב למאומה. התבוננות זו שייכת לנפש האלוקית ואינה 'מדברת' אל הנפש-הבהמית, שכל עניינה וחפצה הוא בטוב ובחיים שבעולם ואינה מתפעלת מההבנה שהעולם אינו חשוב (ראה בד"ה תפלה למשה תשכ"ט סעיף ה).

על-כן, כאשר הנפש האלוקית צריכה לשכנע את הנפש-הבהמית היא יורדת בזה ממדריגתה, כי היא מתעסקת עם השגה נמוכה ופחותה יותר, השייכת לנפש-הבהמית.

ומוסיף "**באופן** שגם נפש הבהמית יכולה להשיג". כלומר, נוסף לכך שהנושאים שנפש האלוקית עוסקת בהם אינם העניינים שהיא עוסקת בהם מצד עצמה, אלא היא יורדת, כנ"ל, לעסוק בעניינים שיכולים לעורר את נפש הבהמית – בנוסף לכך, גם אופן ההסברה מותאם לנפש הבהמית, על ידי משלים וכו' מהעולם שלה. וזו ירידה נוספת לנפש האלוקית.

ג "שיש מנגד וצריך ללחום עמו"

ובעבודת ה' הכוונה היא שצריך לרדת לרמה של הנפש הבהמית, להקשיב לטענות שלה, להתווכח איתה, ולשכנע אותה. וזו ירידה גדולה, שהנפש האלקית צריכה לשמוע את כל הפיתויים של נפש הבהמית, וזה עלול להשפיע עליה במדה

מתעוררת ומתגלה התשוקה של הניצוצות להתבררו, ואזי רואים בגילוי שעניני העולם מסייעים לעבודת ה'.

סעיף ט: זהו פירוש הפסוק "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי": "ברבים היו עמדי" הוא התעוררות היחידה, והשלום של הבירור שעל-ידי עבודה זו הוא בשלימות, שכולל שתי המעלות, כי על-ידי התעוררות היחידה מתגלה הרצון והתשוקה של הניצוצות להתברר, ולכן גם הבירור בדרך מלמעלה למטה יש בו מעין המעלה שהבירור הוא מצד התחתון; ועל דרך זה לאידך, שגם הבירור שבדרך מלמטה למעלה הוא באופן שההתנגדות של התחתון מתבטלת, שהרי התחתון עצמו רוצה ומשתוקק (עוד לפני ההתלבשות של המברר בו) להתברר, ואם כן הבירור אינו דבר נוסף עליו.

סעיף יו"ד: על ידי עבודת הבירורים בשני האופנים (מלמעלה למטה ומלמטה למעלה), ובאופן שכל אחד מהם כלול משניהם – נעשה היחוד דסובב וממלא גם כן בשני האופנים, המשכת סובב בממלא והעלאת ממלא בסובב, ובאופן שכל אחד מהם כלול משניהם. ענין זה נעשה על-ידי גילוי בחינת היחידה, ושייך ליעקב אבינו שנאמר בו ופרצת וגו' לפי שהיה בו גילוי היחידה.

ב"יחוד קוב"ה ושכינתיה" נכלל גם היחוד דהקב"ה וישראל (שהרי כל נשמות ישראל כלולות בבחינת המלכות), ושלימות יחוד זה הוא כשהוא בשני האופנים, המשכה והעלאה. מהטעמים על כך שהנישואין דהקב"ה וישראל יהיו לעתיד לבוא הוא שאז יהיה גילוי היחידה על-ידי משיח, בחינת יחידה הכללית. וזה יהיה בקרוב ממש.

סיכום כללי

סעיף א: במלחמה כל אחד רוצה שהשני יוכלל בו, ולצורך כך הוא מתקרב אליו. על דרך זה במלחמת הנפש האלקית בנפש הבהמית בעת התפילה, שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית.

סעיף ב: במלחמה יש מנגד שצריך ללחום עמו, מה-שאין-כן פדיה בשלום היינו שעל-ידי גילוי אור עליון מתבטלים הרצונות דנפש הבהמית. כך הוא הבירור שעל-ידי תורה, וכך גם בתפילה כאשר מאירה האהבה שלמעלה מטעם ודעת שמצד בחינות חיה ויחידה. ההבדל בין חיה ליחידה: מצד חיה הרצון של הנפש האלקית מתגבר על הרצון של הנפש הבהמית, ואין זה אמיתית ענין השלום. על-ידי גילוי היחידה אין מקום מל-כתחילה לרצונות זרים, וזהו אמיתית ענין השלום.

סעיף ג: יש עוד אופן של פדיה בשלום, על-ידי המחשבה בענין היחידה.

סעיף ד: "בשלום" (שנאמר בענין בירור הניצוצות דיעקב, "ושבתי בשלום", וכן בפסוק "פדה בשלום", ובפסוק "ורב שלום") היינו שני אופנים בשלום, שלום מלמעלה למטה ושלום מלמטה למעלה. הכוונה גם לשני האופנים שבענין הבירורים, דהיינו שגם הבירור שמלמטה למעלה הוא באופן של שלום. בכל אחד משני האופנים יש יתרון.

סעיף ה: ביאור הענין: בבירור בדרך מלמטה למעלה התחתון אינו מתבטל אלא מתברר מצד הרצון שלו, וגם לאחרי זה שייך שינגד להעליון. בעבודת האדם, כאשר בירור נפש הבהמית הוא על-ידי שנפש האלקית מתלבשת בה (דהיינו שנפש האלקית מתבוננת באופן שגם נפש הבהמית תבין ותשיג את הענין האלקי ותבוא לאהבה את ה'), אזי ההתנגדות שלה לנפש האלקית נשארת בהעלם. בבירור בדרך מלמעלה למטה המנגד מתבטל ממציאותו. בעבודת האדם, על-ידי שנרגש בנפש הבהמית האהבה דנפש האלקית שלמעלה מטעם ודעת מתבטלת המציאות דנפש הבהמית והיא נהפכת לטוב.

מאידך, בבירור בדרך מלמעלה למטה לא נעשה שינוי במציאות התחתון עצמו, ואילו בבירור בדרך מלמטה למעלה, זה שנפש הבהמית אוהבת את ה' הוא מצד השכל דנפש הבהמית, וזהו אמיתית הענין דגם אויביו ישלים אתו.

סעיף ו: לכן נאמר "בשלום" הרומז לשני האופנים בשלום, כי הבירור צריך להיות בשני האופנים – מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, שבכל אחד מהם מעלה. השלימות דשלום היא כשהשלום (שבכל אחד משני האופנים) כולל את שתי המעלות. וזה נעשה על-ידי ההתבוננות בענין היחידה, שאז בכל אחד משני אופני הבירור של נפש הבהמית ישנן שתי המעלות.

סעיף ז: ענין זה קשור לביאור כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע בפסוק "וכל בניך לימודי הוי"ה ורב שלום בניך": מהתרגום מובן שלימוד התורה של "כל בניך" הוא באופן שנרגש אצלם – וגם בלימוד (השכל) עצמו – שהתורה היא תורת הוי"ה. על ידי זה גם הלימוד שלהם הוא בביטול. לימוד התורה באופן זה בא על-ידי הקדמת עבודת התפילה, התקשרות וביטול לאלקות. ועל-ידי לימוד התורה באופן זה נעשה ריבוי שלום לתלמידי חכמים וגם ריבוי שלום בעולם. ואם לימוד התורה אינו באופן זה, הוא עלול להביא לפירוד הלבבות, היפך השלום.

ומבואר במאמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שהתחלת העבודה היא הביטול, ומפרט שני אופנים בקירוב לאלקות – קירוב מלמטה למעלה בתפילה, וקירוב מלמעלה למטה בהשגת אלקות בנפשו בתורה – ושניהם באים דוקא על-ידי ענוה ושפלות. ובזה מרמז שעל-ידי קדימת הביטול, השלום דבניך כולל את שתי המעלות, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

סעיף ח: כיון שהכוונה בירידת הניצוצות היא בכדי שיתבררו ויחזרו למקורם, אין שייך שיהיו מצדם מניעה ועיכוב לבירורם; יתירה מזה, הניצוצות עצמם רוצים ומשתוקקים להתברר. אלא שאין זה בגילוי, ולפעמים אף נדמה שעניני העולם מונעים מעבודת ה'. על-ידי התעוררות היחידה

מנגד אלא שמנצחים אותו על-ידי מלחמה, כי אם) שעל-ידי גילוי אור התורה הוא ביטול הרע בעצם[10] ד. ועל דרך זה הוא בתפלה, שעל-ידי האהבה שלמעלה מטעם ודעת שמצד בחי' חי"ה יחידה מתבטלים הרצונות דנפש הבהמית, והפדי"ה דנפש האלקית מהגלות דנפש הבהמית היא באופן דשלום, פדה בשלום נפשי.

ומבאר שם[11], דאמיתית הענין דפדה בשלום נפשי הוא על-ידי גילוי היחידה דוקא. דביטול הרצונות דנפש הבהמית שעל-ידי האהבה שלמעלה מטעם ודעת שמצד המקיף דחי"ה הוא רק מפני שהרצון דנפש האלקית (דבחינת חי"ה) מתגבר על הרצון דנפש הבהמית. [אלא שמצד תוקף הרצון דנפש האלקית מתבטלים ממילא הרצונות דנפש הבהמית. דבהעבודה שעל-פי טעם ודעת שמצד בחינת נר"נ (נפש, רוח, נשמה), הבירור דנפש הבהמית הוא על-ידי שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית ולוחמת עמה, מה-שאין-כן בבחינת חי"ה, על-ידי תוקף הרצון דנפש האלקית (רצון שלמעלה מטעם), מתבטלים הם (הרצונות דנפש הבהמית) ממילא ה. אבל מכל-מקום הביטול שלהם הוא רק מצד התגברות נפש האלקית, ולא שהם בטלים בעצם ו]. ולכן אין זה אמיתית ענין השלום. ואמיתית

10) כ"ה הלשון בשערי תשובה שם.

11) ספ"ו (נב, ג) ואילך. וראה בארוכה ד"ה זה תשל"ט ס"ג ואילך (לקמן ע' מ ואילך).

ביאורים במאמרי רבינו

מסוימת.

אופן זה של בירור הוא כאשר האדם פועל מצד הנר"נ שלו, שאז הנפש הבהמית לא מתבטלת ולכן יש צורך ללחום עמה. מה-שאין-כן כשהעבודה היא מצד בחינות חיה ויחידה, כפי שיבואר בהמשך הסעיף.

ד "ביטול הרע בעצם"

לעומת מצב של התבטלות הבאה כתוצאה מ**התגברות** של העליון, כאן מדובר על מצב בו מלכתחילה אין מקום למנגד. וזו הכוונה "ביטול הרע בעצם": הביטול אינו נובע מכך שצד אחד התגבר על השני – דהיינו שבעצם יש מקום לכל אחד מהצדדים, ולמעשה קרה שצד פלוני התגבר – אלא מכך שאין מקום כלל למנגד, כך ש"בעצם" (כלומר, המצב המתבקש מצד עצמו) הוא מתבטל.

ה "על-ידי תוקף הרצון דנפש האלקית .. מתבטלים הם ממילא"

כאשר מנסים לפעול על הנפש הבהמית בדרך של שיכנוע שכלי, הרי השכל מצד עצמו נותן מקום לשני הצדדים, ונדרש לברר ולהתדיין עם מי הצדק. שונה הדבר ברצון, שכיון שהוא למעלה מטעם ודעת הוא לא מתחשב בדבר אחר. וראה להלן (ביאור כא) תוספת ביאור בזה.

ו "הביטול שלהם הוא רק מצד התגברות נפש האלקית, ולא שהם בטלים בעצם"

כלומר: מצד אחד יש בזה מעלה, שהביטול נעשה בדרך ממילא ללא צורך במלחמה, ולכן זה מוגדר "שלום". אך מאידך, הגדרת ה"שלום" במקרה זה היא רק **באופן** הביטול, שהביטול נעשה ממילא, אבל סוף סוף זה לא "ביטול הרע בעצם" שנתבאר לעיל (ביאור ד) שאין מקום כלל למנגד; יש כאן מנגד - רצונות של נפש הבהמית, והם מתבטלים מפני שהרצון של הנפש האלקית חזק יותר [ביאור חיסרון זה בפרטיות יותר ראה בד"ה פדה בשלום תשל"ט סעיפים ג-ד ובביאורינו שם, ובד"ה זה תשכ"ו סעיפים ח-ט ובביאורינו שם].

מה-שאין-כן כשמתגלית בחינת היחידה, כיון

הענין דפדה בשלום נפשי הוא על-ידי גילוי היחידה. דכיון שבחינת היחידה אין כנגדה לעומת זה, בבואה דבבואה לית להו[12] ז, לכן, ביטול הרצונות דנפש הבהמית על-ידי גילוי היחידה הוא (לא שעל-ידי גילוי היחידה נעשה ביטול הרצונות, כי אם) שמצד היחידה אין מקום מלכתחילה לרצונות זרים. וזהו פדה בשלום נפשי גו' כי ברבים היו עמדי, דברבים היו עמדי הוא טעם (כי) על פדה בשלום נפשי, כי העבודה דברבים היו עמדי היא התעוררות וגילוי היחידה (כמבואר בארוכה בהמאמר[13]) ח, ועל-ידי גילוי היחידה, הפדי"ה דנפש האלקית היא באופן דשלום, פדה בשלום נפשי.

סיכום: במלחמה יש מנגד שצריך ללחום עמו, מה-שאין-כן פדיה בשלום היינו שעל-ידי גילוי אור עליון מתבטלים הרצונות דנפש הבהמית. כך הוא הבירור שעל-ידי תורה, וכך גם בתפילה כאשר מאירה האהבה שלמעלה מטעם ודעת שמצד בחינות חיה ויחידה. ההבדל בין חיה ליחידה: מצד חיה הרצון של הנפש האלקית מתגבר על הרצון של הנפש הבהמית, ואין זה אמיתית ענין השלום. על-ידי גילוי היחידה אין מקום מלכתחילה לרצונות זרים, וזהו אמיתית ענין השלום.

ג) וצריך להבין, דכיון שעל-ידי גילוי היחידה (העבודה דברבים היו עמדי) אין מקום למנגדים, הרי אין צריך אז לפדי"ה, ומזה שברבים היו עמדי הוא טעם על פדה בשלום נפשי [דטעם הוא הסיבה שלפני הענין שמסובב ממנו],

12) יבמות קכב, א. וש"נ. לקו"ת תצא לז, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ס"ע תקמב ואילך. ובכ"מ.

13) פי"ב (נו, ג).

ביאורים במאמרי רבינו

שאין בנפש הבהמית דרגה המקבילה אליה (ראה בביאור הבא), אין צורך שייעשה ביטול. מצד יחידה אין שתי דרכים שאחת צריכה לגבור על השניה, אלא שלא יתכן כלל באופן אחר (ראה באריכות ד"ה פדה בשלום תשל"ט סעיף ד ביאור כב).

ז "בבואה דבבואה לית להו"

הגמ' (יבמות קכב א) אומרת בנוגע ל'שדים', ש"בבואה אית להו", היינו שלדמותם יש צל; אולם, "בבואה דבבואה לית להו", היינו שלצל שלהם אין צל. מה-שאין-כן האדם, יש לדמותו גם צל צלו.

והענין בזה: צל מסמל דרגה של מקיף (ראה בלקו"ת פ' ראה כב א). לכן, צל אחד הוא מקיף ד'חיה', וצל הצל הוא מקיף דמקיף – 'יחידה'. זו הכוונה הפנימית בדברי הגמרא ש"בבואה אית להו" – שהמקיף דרצון ישנו גם ב'קליפה' (כי כשם שישנו רצון למעלה מטעם ודעת לקדושה כך ישנו רצון שלא על-פי טעם ודעת לקליפה, והוא מנגד לרצון דקדושה); אבל "בבואה דבבואה" – קשר של אחדות מוחלטת שאינו מושתת על טעם וסיבה כלשהי – לא קיים בקליפה (ראה באריכות ד"ה פדה בשלום תשל"ט סעיף ג, ובביאורנו שם ביאור יט).

ח "ברבים היו עמדי היא התעוררות וגילוי היחידה"

"פירוש ברבים בתוך רבים בחינת המקיף דיחידה שנק' מקיף כללי שכולל לכל מקיפים פרטיים כו', ופירוש ברבים מה שגנוז ונעלם בתוך רבים, שהוא בחינה היותר כללי שמקיף על כל כללותם בשוה ולא בדרך פרט שיהיה חילוק מדריגות" (שערי תשובה נו, ג).

בשני האופנים, המשכה והעלאה. ויש לומר, דמהטעמים על זה שענין הנישואין דהקב"ה וישראל יהי"ה לעתיד לבוא[64], כי אז יהי"ה גילוי היחידה על-ידי משיח שהוא בחינת יחידה הכללית[65], אמיתת הענין דופרצת, על-ידי שיעלה הפורץ לפנינו[66], בקרוב ממש.

סיכום: על ידי עבודת הבירורים בשני האופנים (מלמעלה למטה ומלמטה למעלה), ובאופן שכל אחד מהם כלול משניהם – נעשה היחוד דסובב וממלא גם כן בשני האופנים, המשכת סובב בממלא והעלאת ממלא בסובב, ובאופן שכל אחד מהם כלול משניהם. ענין זה נעשה על-ידי גילוי בחינת היחידה, ושייך ליעקב אבינו שנאמר בו ופרצת וגו' לפי שהיה בו גילוי היחידה.

ב"יחוד קוב"ה ושכינתיה" נכלל גם היחוד דהקב"ה וישראל (שהרי כל נשמות ישראל כלולות בבחינת המלכות), ושלימות יחוד זה הוא כשהוא בשני האופנים, המשכה והעלאה. מהטעמים על כך שהנישואין דהקב"ה וישראל יהיו לעתיד לבוא הוא שאז יהיה גילוי היחידה על-ידי משיח, בחינת יחידה הכללית. וזה יהיה בקרוב ממש.

64) שמו"ר ספט"ו. וראה לקו"ת שה"ש מח, א ואילך.

65) רמ"ז לזח"ג רס, ב (נדפס במקדש מלך קצ, ב). ל"ת להאריז"ל עה"פ (בראשית ה, כב) ויתהלך חנוך. ועוד. וראה אוה"ת נצבים ע' א'רעו. סה"מ תרכ"ז ע' טז. תרנ"ה ס"ע יט ואילך. תרצ"ט ע' 207. ועוד.

66) על-פי לשון הכתוב – מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספפ"ג. וראה גם ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י לשם.

אבי והי״ה הוי״ה לי לאלקים, שעל-ידי עבודת הבירורים (ושבתי בשלום אל בית אבי, החזרת הנצוצות למקורם) [דעיקר העבודה שבשבילה ירדה הנשמה למטה היא עבודת הבירורים[57]] יהי״ה והי״ה הוי״ה לי לאלקים, יחוד הוי״ה (סובב) ואלקים (ממלא). ויש לומר, דעל-ידי עבודת הבירורים בשני האופנים (בדרך מלמעלה למטה ובדרך מלמטה למעלה), ובאופן שכל אחד מהם כלול משניהם, על-ידי זה, היחוד דסובב וממלא הוא בשני האופנים, המשכת סובב בממלא והעלאת ממלא בסובב [א], ובאופן שכל אחד מהם כלול משניהם. ועל-פי זה יש לבאר השייכות דענין זה ליעקב דוקא, כי ההתכללות דשני האופנים שבעבודת הבירורים שבכל אחד מהם ישנם שתי המעלות, הוא על-ידי גילוי בחינת היחידה, למעלה מהגבלה, וזה שביעקב נאמר[58] ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, נחלה בלי מצרים[59], הוא לפי שהי״ה בו גילוי היחידה (כמו שנתבאר לעיל[60]).

והנה ידוע דשכינה היא בחינת מלכות[61], הכוללת את כל נשמות ישראל [ב], כמארז״ל[62] כל ישראל בני מלכים הם[63]. ועל-פי זה יש לומר, דביחוד קוב״ה ושכינתי״ה נכלל גם היחוד דהקב״ה וישראל. דשלימות היחוד הוא כשהוא

57) תניא פל״ז (מח, ב).

58) פרשתנו (ויצא) כח, יד.

59) שבת קיח, סע״א ואילך.

60) בד״ה והי״ה זרעך גו׳ ופרצת גו׳, מאמר הראשון שנאמר בהתוועדות זו (סה״מ תשכ״ב ע׳ נט ואילך).

61) תניא פנ״ב. ובכ״מ.

62) שבת סז, א.

63) ראה רד״ה ויאמר גו׳ מחר חודש גו׳ ה׳תשמ״ה (לעיל ח״א ע׳ שמז). וש״נ.

ביאורים במאמרי רבינו

העומדים מחוץ להיכל המלכות, נדרש המלך ״להתלבש״ בלבושי העם ולרדת ממקומו הנעלה אל מקומם. לעומת זאת אם אנשי העם רוצים להיכנס אל היכל המלך הרי הם מתעלים, מתלבשים בלבושי כבוד לפי רוממות המלך וכו׳. הרי שבשני המקרים המלך והעם נפגשו בסופו של דבר, אלא שבמקרה הראשון זה נעשה ע״י ירידת העליון למטה, ובמקרה השני ע״י עליית התחתון למעלה. כך כביכול ביחוד סובב וממלא – בחינת המשכת סובב בממלא היא התגלות דרגת הסובב באותה הדרגה שבעולמות שבבחינת ממלא, ואילו עליית ממלא בסובב היינו שהעולמות מזדככים מגשמיותם ומתעלים לרמת הגילוי של הסובב.

דוגמא להעלאת ממלא בסובב היא מאליהו הנביא, וכן חנוך, שעלו למרום משום שהגופים שלהם נזדככו ונתהפכו למהות רוחני כרוחות המלאכים העליונים ממש (מאמרי אדה״ז תקס״ט ע׳ קמא). באופן זה אמנם חומר הגוף הזדכך, אך דרגת הסובב לא נמשכה וירדה אל הגוף כפי שהוא במציאותו העולם, אלא להיפך – הגוף נתעלה למעלה. דוגמא להמשכת הסובב בממלא היא משה רבינו ע״ה, שגופו היה בטל בתכלית עד שעמד על עמדו בעת קבלת הנבואה, שזה בא מצד התגלות אור נשמתו, שעל ידי זה נתבטל ממילא הגוף ממציאותו. ומבואר בהמשך תרס״ו (ע׳ קנח) שזהו על דרך היחוד ד״ה׳ אחד״ מלמעלה למטה – דהיינו המשכת הסובב בממלא.

לב "מלכות הכוללת את כל נשמות ישראל"

ירידת נשמות ישראל למטה היא על-ידי ספירת המלכות, וקודם ירידתן הן כלולות ומכונסות במלכות (בחינה זו נקראת 'כנסת ישראל').

משמע, שגם לאחרי הענין דברבים היו עמדי (גילוי היחידה) צריכה נפש האלקית לפדי״ה [ט] (אלא שהפדי״ה היא בשלום). וביותר אין מובן, דמזה שברבים היו עמדי הוא טעם על פדה בשלום נפשי מקרב לי, משמע, דנוסף לזה שגם לאחרי הענין דברבים היו עמדי צריכה נפש האלקית (נפשי) לפדי״ה (סתם), היא צריכה גם לפדי״ה מהמלחמות שכנגדה. ולכאורה, הרי גם כשנפש הבהמית הוא כישן (שאחר-כך יכול להיות חוזר וניעור[14]) אינו לוחם בשעת מעשה כנגד נפש האלקית, ומכל-שכן[15] [י] כשמתבטלים הרצונות דנפש הבהמית (על-ידי הרצון דנפש האלקית דבחינת חי״ה), והאיך שייך שגם לאחרי גילוי היחידה (ברבים היו עמדי), שאז אין מקום כלל להרצונות דנפש הבהמית, צריכה נפש האלקית לפדי״ה ממלחמות שכנגדה. ויש לומר הביאור, דזה שנאמר כי ברבים היו עמדי [דמזה משמע (כנ״ל) שפדה גו׳ מקרב לי הוא לאחרי ברבים היו עמדי] הוא בכדי לרמז [יא], שגם מי שהוא בדרגא נמוכה, שנפש האלקית (לא רק הדרגא דיחידה, אלא נפש האלקית בכלל) אצלו היא בהעלם, ועד שנפש הבהמית לוחמת כנגד נפשו האלקית, מכל-מקום,

14) תניא פי״ג (יח, סע״ב ואילך).

15) דהבירור דנפש הבהמית (גם שבדרך מלחמה ומכש״כ שבדרך שלום) הוא נעלה יותר מזה שהוא רק כישן.

ביאורים במאמרי רבינו

ט "וצריך להבין .. אין צריך אז לפדיה .. משמע .. צריכה נפש האלקית לפדיה"

בפשוטם של דברים אין זו קושיא, כי אפשר לומר שבעבר היה מצב שהצריך פדיה, ולאחר מכן, בזכות גילוי היחידה, נעשה "פדה בשלום נפשי". מה גם שבפשט ממש לא מדובר כלל במלחמה בין הנפשות אלא במלחמה גשמית; שאלה זו נשאלת רק בלימוד בדרך הדרוש והחסידות, העוסקים ברובד הפנימי של הדברים.

י "ומכל-שכן" ובהערת רבינו 15

מבואר בתניא, שאצל בינוני בשעת קריאת שמע ותפלה, שאז לבו בוער באהבת ה', הרע הוא דרך משל כאדם שישן ואח״כ יכול להיות חוזר וניעור. דהיינו שאפילו בשעה שלבו בוער באהבת ה', הוא לא הגיע למצב של אהבת ה' "בכל לבבך – בשני יצריך", נפש הבהמית לא אוהבת את ה'. ואחד הפירושים בזה הוא שרק **ההתפשטות** של הנפש הבהמית מתבטלת (בשעה שהקדימו תער״ב פרק קמג), דהיינו שמצד אחד לא נרגשים כעת ענייניה של הנפש הבהמית (התאוות שלה וכו'), וזו הכוונה שההתפשטות שלה בפועל מתבטלת, אך מאידך היא עצמה לא התבררה.

על כך מוסיף כאן, שכיון שאפילו כאשר הוא "כישן" הוא אינו לוחם בשעת מעשה כנגד נפש האלקית, אם כן כשמתבררים הרצונות דנפש הבהמית (כמבואר בהערה 15 שזה מצב נעלה יותר מאשר "כישן". ובאופן כללי זה שייך לעבודת הצדיקים ולא בעבודת הבינונים) – כל שכן שאין מלחמה ואין צורך בפדיה ממלחמה.

יא "בכדי לרמז"

היינו שהסבר זה הוא על-פי רמז ולא על פי פשט. לפי הפשט, כשמתגלית היחידה אין צורך להילחם ולפדות, כי אין מקום ללעומת זה ואי אפשר באופן אחר. על-פי רמז יתכן מצב שהיחידה אינה בגילוי ממש אלא רק במחשבה, ובמילא יש גלות "מקרב לי", ואף-על-פי-כן הפדיה היא בשלום.

יב "על-ידי המחשבה בענין היחידה" ובהערת רבינו 16

בתניא שם (פרקים כ-כה) מבואר באריכות כי התוכן הפנימי של כל מצות עשה, איזו שתהיה,

על-ידי המחשבה בענין היחידה [וההחלטה שההנהגה שלו תהי״ה בהתאם לבחינת היחידה שבנפשו][16] יב, ברבים היו עמדי, פדיית נפשו האלקית מהמלחמות דנפש הבהמית (פדה נפשי מקרב לי) היא באופן דשלום.

סיכום: יש עוד אופן של פדיה בשלום, על–ידי המחשבה בענין היחידה.

ד) **ויובן** זה בהקדים מ״ש (בפרשתנו[17]) ושבתי בשלום אל בית אבי, ומבאר בעל הגאולה[18], דהליכת יעקב לחרן היתה בכדי לברר את הניצוצות שהיו שם, וזהו שאמר ושבתי בשלום אל בית אבי, שבירור הניצוצות והשבתם (החזרתם) לשרשם (אל בית אבי) יהי״ה באופן דשלום. ומוסיף בהמאמר[19], דפירוש בשלום הוא ב׳ שלום, שלום מלמעלה למטה ושלום מלמטה למעלה. ויש לומר על דרך זה בנוגע לתיבת בשלום שבפסוק פדה בשלום נפשי, דבשלום הוא ב׳ שלום[20], מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. ויש לקשר זה עם הפסוק[21] וכל בניך לימודי הוי״ה ורב שלום בניך, דיש לומר, שענין ריבוי שלום (ורב שלום), אין ריבוי פחות משנים, הוא ב׳ בחינות דשלום, שלום מלמעלה למטה ושלום מלמטה למעלה.

16) וע״ד קיום התומ״צ על-ידי ״שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו״ (תניא ספכ״ה), שהגילוי דענין היחידה (דמס״נ הוא מצד יחידה) בזכירת ענין המס״נ הוא רק בנוגע למעשה. ולהעיר ממ״ש בתניא שם ש״בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו״, היינו שגם הגילוי דיחידה בנוגע למעשה הוא באופן שהיצה״ר לוחם (אף שבבואה דבבואה לית להו) אלא שעל-ידי זכרון המס״נ יוכל לנצחו.

17) ויצא כח, כא.

18) תו״ח פרשתנו כה, ד ואילך.

19) שם כו, א ואילך. וראה גם תו״א שם כא, ד.

20) כ״ה להדיא באוה״ת נ״ך כרך ג ד״ה פדה בשלום נפשי (ע׳ א׳שח). אלא שביאור ענין ״ב׳ שלום״ שם הוא באופן אחר.

21) ישעי׳ נד, יג.

ביאורים במאמרי רבינו

שווה לתוכן הפנימי של מצות ״אנכי ה׳ אלקיך״, וכן התוכן הפנימי של כל לא תעשה שבתורה הרי הוא בדקות ענין של עבודה זרה, ״לא יהיה לך״ – ההרגשה שיש מציאות נפרדת מהקב״ה. וכשם שהעובד עבודה זרה ר״ל על-ידי זה הוא נפרד מהקב״ה, כך גם בכל עבירה קלה, העובר עליה נפרד בה מיחודו ואחדותו כמו בעבודה זרה.

ולכן, בכל נסיון שעומד בפני האדם, בין בקיום מצות עשה ובין בהימנעות מעבירה על לא תעשה, אם ישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה ה׳ ישמרנו, ויסורי מיתה ה׳ ישמרנו היה מקבל באהבה וברצון כדי שלא ליפרד מיחודו ואחדותו ית׳ אפי׳ לפי שעה להשתחות לעבודה זרה ח״ו – כל שכן שיש לו לקבל באהבה וברצון כדי לדבקה בו לעולם ועד. ואם כן נמצא, שזכירת ענין מסירת נפשו לה׳ על יחודו, שזה נובע מגילוי היחידה, הוא זה המסייע ביד האדם לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה. עד כאן.

והנה, כאשר מאירה היחידה אין צורך להתבונן, שהרי אז אי אפשר כלל אחרת. אך כאן מדובר במצב שבו האדם רק חושב ומתבונן בעניין היחידה, היינו שגילוי היחידה אצלו הוא רק בנוגע למעשה – שהמעשה שלו יהיה בהתאם ליחידה. לכן, מחד, הנפש הבהמית עדיין לוחמת כנגד הנפש האלקית ויש צורך בפדיה, אך מאידך הפדיה היא בשלום, כדלקמן במאמר סעיף ו׳.

יג "גם"

ישנם עוד עניינים ב׳שלום׳, לא רק בירורים; וכן במה שכתוב במאמר אדמו״ר האמצעי, שפירוש ״בשלום״ הוא ב׳ שלום – שלום מלמעלה

זה לאידך, שגם הבירור שבדרך מלמטה למעלה הוא באופן שמתבטל ההתנגדות של התחתון. דזה שנתבאר לעיל (סעיף ה) שגם לאחרי הבירור דהתחתון (בירור בדרך מלמטה למעלה) נשאר עדיין בהעלם ההתנגדות שלו, הוא, מפני שבירור התחתון הוא ענין שנתוסף בו (על-ידי המברר שנתלבש בו), היפך הטבע דהתחתון. וכמו נפש הבהמית שבטבעה נמשכת לענינים גשמיים, והאהבה לאלקות [שנעשה אצלה על-ידי נפש האלקית שנתלבש בה] הוא היפך טבעה. ומזה מובן, דכשהתחתון הוא באופן שעוד לפני ההתלבשות של המברר בו (עבודת הבירור) הוא רוצה ומשתוקק (בגילוי) להתברר, אזי, הבירור אינו דבר נוסף עליו, ומכל-שכן שאינו היפך טבעו, ולכן הבירור שלו (גם הבירור שבדרך התלבשות) הוא על דרך **הענין דאתהפכא.**

סיכום: זהו פירוש הפסוק ״פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי״: ״ברבים היו עמדי״ הוא התעוררות היחידה, והשלום של הבירור שעל–ידי עבודה זו הוא בשלימות, שכולל שתי המעלות, כי על–ידי התעוררות היחידה מתגלה הרצון והתשוקה של הניצוצות להתברר, ולכן גם הבירור בדרך מלמעלה למטה יש בו מעין המעלה שהבירור הוא מצד התחתון; ועל דרך זה לאידך, שגם הבירור שבדרך מלמטה למעלה הוא באופן שההתנגדות של התחתון מתבטלת, שהרי התחתון עצמו רוצה ומשתוקק (עוד לפני ההתלבשות של המברר בו) להתברר, ואם כן הבירור אינו דבר נוסף עליו.

יו״ד) **והנה**[55] **ידוע דכללות ענין העבודה הוא ליחדא קוב״ה ושכינתי׳ה פט. והוא ענין יחוד סובב וממלא פ, כי קוב״ה הוא בחינת סובב כל עלמין ושכינתי׳ה הוא בחינת ממלא כל עלמין**[56]**. וזהו שאמר יעקב ושבתי בשלום אל בית**

55) תניא פמ״א (נז, ב)*.

56) תניא שם (נח, א).

*) ענין זה נתבאר בד״ה ושבתי בשלום גו׳, מאמר השני שנאמר בהתוועדות זו (סה״מ תשכ״ב ע׳ סג ואילך (המו״ל)).

ביאורים במאמרי רבינו

במקו״א מבואר שתכלית התורה ומצוותיה הוא ענין ״יחוד סובב וממלא״. שכן תורה ומצוות שייכים לאור אלוקי שמרומם מהעולם, וכשמקיימים אותם בעולם ממשיכים את האור האלוקי הזה בתוך העולם.

ל "יחוד סובב וממלא"

״ממלא כל עלמין״ הוא דרגה אלוקית שבערך העולמות, וממנה נמשכים הגדרים הקיימים בעולמות. לכן היא מלובשת ומורגשת בעולם, כמאמר ״מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב״ה ממלא את העולם״ (מדרש שו״ט לתהלים קג, א), כשם שהנפש מורגשת בגוף כך ״ממלא כל עלמין״ מורגש בעולם. מה-שאין-כן ״סובב כל עלמין״ הוא בחינה שאינה בערך העולמות אלא מרוממת מהם, ולכן אינה מתלבשת בהם.

יחוד ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין הוא אותו ענין של ״יחוד קוב״ה ושכינתיה״ שנתבאר לעיל – שבעולם עצמו יורגש אור הסובב שלמעלה מהעולם, ואף על פי כן העולם לא יתבטל.

לא "המשכת סובב בממלא והעלאת ממלא בסובב"

ההבדל בין שני אופני יחוד סובב וממלא, יובן על פי משל ממלך ועם: המלך כאשר הוא בהיכלו כולו אומר כבוד. כאשר המלך יוצא אל עמו

ולכאורה צריך לומר, שהכוונה (בהמאמר) במלמעלה למטה ובמלמטה למעלה היא (גם יג) לשני האופנים שבענין הבירורים (הענין דושבתי, השבת הנצוצות לשרשם), בירור בדרך מלמעלה למטה ובירור בדרך מלמטה למעלה. וצריך להבין, הרי מבואר בכ"מ[22] [וגם במאמר הנ"ל (ד"ה פדה בשלום) דבעל הגאולה, הובא לעיל סעיפים א-ב], דענין השלום הוא בהבירור בדרך מלמעלה למטה (בירור שעל-ידי גילוי אור), מה-שאין-כן הבירור שבדרך מלמטה למעלה (בירור שבדרך התלבשות) הוא באופן דמלחמה, ומזה שאומר דפירוש בשלום הוא ב' שלום, שלום מלמעלה למטה ושלום מלמטה למעלה, משמע שגם הבירור שמלמטה למעלה הוא באופן דשלום. ולהוסיף, דמזה שנאמר ושבתי בשלום ב' שלום (שצריך להיות שניהם), משמע, שבכל אחד מהם יש יתרון[23].

סיכום: "בשלום" היינו שני אופנים בשלום, שלום מלמעלה למטה ושלום מלמטה למעלה. הכוונה גם לשני האופנים שבענין הבירורים, דהיינו שגם הבירור שמלמטה למעלה הוא באופן של שלום. בכל אחד משני האופנים יש יתרון.

ה) **והענין** הוא, דבשלום (שנעשה על-ידי הבירור) שני אופנים. שנתבטל המנגד — ואופן זה הוא (בעיקר) בהבירור בדרך מלמעלה למטה. דבהבירור בדרך מלמטה למעלה, שהמברר מתלבש בהמתברר ומתעסק עמו שירצה להתברר, אין זה שהתחתון (המתברר) נתבטל אלא שהוא מתברר מצד הרצון שלו. וכיון שגם לאחרי שנתברר הוא מציאות דתחתון (דתחתון ועליון הם הפכים[24]), לכן, גם

22) ראה בהנסמן בהערה 8.

23) ראה תו"ח שם כו, ריש ע"ג "צריך לב' שלימות הללו דוקא ולא די בשלום אחד". ולהעיר גם מהמשך תער"ב שבהערה 27.

24) להעיר מסה"מ קונטרסים ח"ב שיט, א, דמטה ומעלה "אפילו אם אינם מרוחקים בריחוק שטחי כ"כ מכל-מקום הוי ריחוק טפי מפני שהם הפכים". כלומר: ישנם שני שטחים הרחוקים מאוד זה מזה, אך הם באותו גובה (ואינם עליון ותחתון), ואינם הפכים. וישנם שני שטחים הסמוכים זה לזה (זה מעל זה), ואף על פי כן נחשבים הפכים, כי זה 'מעלה' וזה 'מטה'.

ביאורים במאמרי רבינו

למטה ושלום מלמטה למעלה – יש גם כן עניינים נוספים. לכן מדייק בחצאי עיגול שהכוונה היא **גם** לשני האופנים שבענין הבירורים.

יד "הגם שבטבעה היא נמשכת לעניינים גשמיים" ובהערת רבינו 25

בתניא כתוב (פ"י) שצדיק גמור הופך את נפשו הבהמית "על-ידי הסרת הבגדים הצואים". דהיינו שיש את נפש הבהמית עצמה ויש את בגדיה, ומה שצריך "להסיר" הוא רק את הבגדים, כי עצם מהותה של נפש הבהמית אינו רע. וכמפורש בלקוטי תורה שהכוח להתאוות "בעצם אינו רע"; רק צורתה (בגדיה), היינו אופן הביטוי שלה, הוא התאוות בפועל לענייני עולם הזה וחומריות. ובלקו"ת מובאת דוגמא לענין זה מהאפר שנשאר משריפת הפרה אדומה – כל עוד יש בפרה את ה'צורה' שבה, לא שייך שהיא תטהר, אבל כאשר הצורה נשרפה (אר"מ שבו כלו על-ידי השריפה) ונשאר רק החומר, יסוד העפר, ניתן להשתמש בו לטהר.

ועל כך מביא בהערה מקונטרס העבודה, שאפילו ה'חומר' של הנפש הבהמית, כח המתאווה, בטבעו הוא נמשך לעניינים חומריים. ניתן לבאר זאת במשל מארץ שיש לה טבע להצמיח באופן מסויים (ראה שבת פה, א: שהיו

שלהם להתברר, ענין ברבים היו עמדי, ואזי רואים בגילוי שעניני העולם (לא רק שאינם מונעים, אלא) מסייעים לעבודת ה'.

סיכום: כיון שהכוונה בירידת הניצוצות היא בכדי שיתבררו ויחזרו למקורם, אין שייך שיהיו מצדם מניעה ועיכוב לבירורם; יתירה מזה, הניצוצות עצמם רוצים ומשתוקקים להתברר. אלא שאין זה בגילוי, ולפעמים אף נדמה שעניני העולם מונעים מעבודת ה'. על-ידי התעוררות היחידה מתעוררת ומתגלה התשוקה של הניצוצות להתברר, ואזי רואים בגילוי שעניני העולם מסייעים לעבודת ה'.

ט) **וזהו** פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, דהשלום של הבירור שעל-ידי העבודה דברבים היו עמדי (התעוררות היחידה) הוא בשלימות, שכולל שתי המעלות (כנ"ל סעיף ו), כי על-ידי העבודה דברבים היו עמדי, התעוררות היחידה, מתגלה שהנצוצות שנמצאים בגלות ב(רשות ה)רבים היו עמדי (הרצון והתשוקה שלהם להתברר), ולכן גם הבירור בדרך מלמעלה למטה יש בו מעין המעלה שהבירור הוא מצד התחתון, כי גם בירור זה הוא שהתחתון רוצה להתברר (אלא שהבירור בפועל הוא על-ידי גילוי אור שלמעלה ממנו). ועל דרך

ביאורים במאמרי רבינו

להוסיף בקדושה – ולכן בפנימיותו הוא טוב.

כלומר, על-ידי חסידות משתנה המבט של האדם על העולם, והוא רואה בו חלק מהתכלית האלקית. ובענין זה מתחדדת במאמר כאן נקודה נוספת – שהשינוי הוא לא רק בהסתכלות של האדם, אלא שאכן על-ידי גילוי היחידה נעשה כביכול שינוי בעולם עצמו: תמורת זאת שעניני העולם יצרו מצב בו נדמה להאדם שיש מניעה מעבודת ה', כעת מתגלה שעניני העולם מסייעים לעבודת ה'.

כח "יעל-ידי .. התעוררות היחידה .. מתעורר ומתגלה ההעלם שאינו במציאות דהנצוצות"

כמו האש שבצור, שהיא רק כח היולי לאש אך לא מציאות של אש כמו האש שבגחלת – כך היחידה היא כוח שאינו מורגש, זאת אומרת שהיא בהעלם שאינו במציאות (בשונה מנרנ"ח שמתקשרים לאלקות על-ידי תנועה וציור מסוים, יחידה היא אחד עם אלקות, ולא דרך הגדרה מסוימת. ולכן באופן טבעי היא נעלמת, כי לא ניתן להרגיש דבר שאינו מוגדר).

אך כאשר היחידה מתעוררת, אזי מתעורר ומתגלה גם ההעלם שאינו במציאות של הנצוצות. וזאת מפני ששניהם בהעלם שאינו במציאות, והאפשרות לעורר את הניצוצות שהם בהעלם שאינו במציאות, היא דוקא על-ידי התעוררות כח שאינו במציאות.

כט "דכללות ענין העבודה הוא ליחדא קוב"ה ושכינתיה"

פירוש "קודשא בריך הוא" ו"שכינתיה" – ראה לעיל סעיף ח' ובביאור כג. "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" פירושו ש"קוב"ה" יורגש ב"שכינתיה". דהיינו שבתוך בחינת האלקות שמתלבשת ונרגשת בעולם (שכינה, "אדוני" מלשון אדון עולם) תורגש בחינת האלקות שלמעלה מהעולם (קוב"ה, "רם"); וכן שבעולם עצמו יורגש "קודשא בריך הוא" – אור הסובב שלמעלה מהעולם – ואף על פי כן העולם לא יתבטל.

וזהו הבירור של הניצוצות שנפלו למטה – שיורגש בהם קוב"ה.

לאחרי שנתברר, שייך שינגד להעליון. ובעבודת האדם הוא, שהבירור דנפש הבהמית על-ידי שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית, הוא, שההתבוננות דנפש האלקית היא באופן שגם נפש הבהמית תבין ותשיג את הענין האלקי (שמתבונן בו) שעל-ידי זה תבוא לאהבה את ה'. דזה שנפש הבהמית אוהבת את ה' (הגם שבטבעה היא נמשכת לענינים גשמיים[25] יי) הוא (לא על-ידי שנתבטל המציאות שלה, אלא אדרבה) על-ידי שהשכל דנפש הבהמית בא להבנה שצריך לאהוב את ה'[26]. וכיון דזה שנפש הבהמית אוהבת את ה' (כולל גם ההבנה וההשגה שצריך לאהוב את ה') הוא מצד השכל דנפש האלקית (שנתלבש בהשכל דנפש הבהמית), אבל נפש הבהמית מצד עצמה היא נמשכת לענינים גשמיים [וכמבואר

25) ראה קונטרס העבודה פ"ג (ע' 32), דאין זה סותר למ"ש בכ"מ (לקו"ת חוקת נו, ד. ועוד) דכח המתאוה בעצם אינו רע – כי "זהו רק שאין בו ציור רע בעצם, אבל מכל-מקום אינו טוב, ואדרבה בטבעו הוא נמשך לענינים חומריים".

26) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכב "ועם היות שזהו בדרך מלחמה שהנפש הבהמית לוחם נגד נפש האלקית מכל-מקום אופן הביטול שלו הוא על-ידי שגם הוא מבין את הענין האלקי וגם הוא מסכים על הביטול דנפש האלקית עד שגם הוא נתערר באהבה". ולהעיר, דהגם שמבאר שם המעלה בהבירור שבדרך התלבשות, אומר שנפש הבהמית "מסכים על הביטול דנפש האלקית", היינו שאין זה מצד נפש הבהמית עצמה אלא מצד נפש האלקית המתלבשת בה, וגם אז הוא רק באופן של "הסכמה".

ביאורים במאמרי רבינו

בקיאין בישובה של ארץ, שהיו אומרים מלא קנה זה לזית, מלא קנה זה לגפנים, מלא קנה זה לתאנים). לאחר שהצמיחה האדמה אילנות מסוג מסויים, כבר לא ניתן לשנותם; אך לפני שהצמיחה, כשהאילנות עדיין בכח בלבד, אף שבטבעה היא מוכשרת לסוג זה, ניתן עדיין לשנותה כך שתצמיח באופן אחר. כך גם בכח המתאווה: מה שכתוב בלקוטי תורה שכח המתאווה בעצם אינו רע, הכוונה היא שאין בו עדיין רע בפועל (וזו גם הכוונה בקונטרס העבודה שאין בו **ציור** רע), אבל אין זה סותר לכך שמטבעו יש לו שייכות ונטיה לרע, ואם לא יעבדו על שינויו אזי יבוא טבע זה לידי פועל.

טו "בדרך אתכפיא"

הביטוי "אתכפיא" נאמר בדרך כלל כאשר האדם חושק בלבו לעשות דבר רע, וכופה את עצמו שלא לעשותו. אך לפעמים משתמשים בלשון "אתכפיא" אפילו על כפיית הלב עצמו. וכך מפרש אדמו"ר הצמח צדק (דרך מצותיך מצות זכירת ומחיית עמלק פ"ב (צו, ב)) את הלשון "מוח שליט על הלב": בטבע המוח יש בחינת השליטה והממשלה על הלב להיות הלב מסכים ורוצה ומתפעל לעשות כפי שמחייב השכל, והוא בחינת הכרח להלב, אבל הלב מצד עצמו אינו חפץ לזה [ולהעיר שלכאורה הסבר זה מתאים ומדוייק יותר בלשון "מוח שליט על הלב": לפי הפירוש הפשוט, שמדובר במצב שבו האדם מונע את עצמו מלעשות (במחשבה דיבור ומעשה) דבר רע כפי נטיית הלב, לא מובן כל כך הלשון "שליט על **הלב**", ויותר מתאים לומר "שליט על האברים" או "על המעשה". אך לפי הפירוש הנ"ל הכוונה היא שהמוח אכן שולט על הלב עצמו, דהיינו שהמוח כל כך מסביר עד שאין ללב ברירה אלא לקבל, אבל הלב עצמו היה מעדיף אחרת].

דוגמא לכך מובאת בתורת החסידות (ראה בד"ה ויאמר לו יהונתן תשי"א) מקטגור וסנגור בבית משפט: הקטגור והסנגור מתווכחים זה עם זה ומתאמצים כל אחד להביא ראיות התומכות בטענות שלו. לעיתים הסנגור מצליח להביא טיעון חזק להקל עם הנאשם וגם הקטגור מוכרח להסכים איתו, אך עדיין הקטגור לא "יהנה' מהסברא הזו; הוא לא יתחבר ו'יחזור' עליה וכו'. זאת מכיון שהטענה הזו

ומשתוקקים להתברר. וזהו ברבים היו עמדי, שהנצוצות הנמצאים בבחינת רבים (רשות הרבים, טורי דפרודא[53]) משתוקקים שיבררו אותם [בדוגמת ענין ברבים היו עמדי בפשטות, שאנשי אבשלום התפללו לנצחונו של דוד[54]]. אלא דכיון שהנצוצות הם בגלות בבחינת רבים, אין זה בגילוי כח. ועד שלפעמים נדמה להאדם כז שעניני העולם (לא רק שאינם מסייעים, אלא) מונעים אותו מעבודת ה', כי ההעלם דהנצוצות הוא העלם בתכלית, על דרך העלם שאינו במציאות. ועל-ידי העבודה דברבים היו עמדי, התעוררות היחידה, עצם הנשמה שלמעלה מהתפשטות (מציאות), מתעורר ומתגלה כז ההעלם שאינו במציאות דהנצוצות כח, והתשוקה

53) ראה אוה"ת (יהל אור) להצ"צ עה"פ פדה בשלום ס"י (ע' רח).

54) ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.

ביאורים במאמרי רבינו

הוי"ה ואלקים – דהיינו שעבודת הבירורים פועלת יחוד קוב"ה ושכינתיה?

ונראה שההסבר לכך הוא, שאכן סדר השתלשלות הדברים בפועל הוא כפי שכתוב בסעיף י', שתחילה מבררים את הניצוצות ועל ידי זה נעשה "יחוד קוב"ה ושכינתיה". ומה שכתוב כאן פירושו, שכיון שהתכנית האלוקית היא שיהיה יחוד קוב"ה ושכינתיה, וכדי להגיע לזה נדרש תחילה בירור הניצוצות – הרי זה מכריח שיהיה בירור הניצוצות. על דרך מה שכותב לעיל "דכיון שהכוונה בירידת ונפילת הנצוצות היא בכדי שיתבררו ויחזרו למקורם .. הרי אין שייך שיהיה איזה מניעה ועיכוב (מצד הנצוצות) להבירור שלהם".

כה "שהנצוצות .. משתוקקים שיבררו אותם .. אין זה בגילוי"

כפי שהיה עם אנשי אבשלום, שבגילוי לחמו נגד דוד אלא שבסתר היו עם דוד והתפללו להצלחתו, כך הניצוצות בעצם רוצים להתברר, אלא שזה בהעלם.

כו "נדמה להאדם"

לעיל (בתחילת הסעיף) כתב שמצד הניצוצות "אין שייך שיהיה איזה מניעה ועיכוב להבירור שלהם", וכל המניעה ועיכוב הם רק מצד האדם; ואילו כאן כותב שמכיון שהם בהעלם שאינו במציאות לכן נדמה לאדם שהם מונעים ומעכבים (וכדי שלא יהיה נדמה כך, נדרש גילוי היחידה). אלא שגם כאן, הטעות של האדם לא נגרמת בגלל **הניצוצות** אלא בגלל **עניני העולם** – "עניני העולם" הם לא הניצוצות אלא הענינים המסתירים על הניצוצות. מצד הניצוצות עצמם אין שייך שיהיה מניעה ועיכוב לבירורם, כיון שהכוונה בהם היא שיתבררו ויחזרו למקורם. אבל לגבי עניני העולם, מסתבר שהכוונה שבהם אינה סותרת לכך שיהיה לפחות נדמה לאדם שיש מניעה ועיכוב, כשהכוונה בזה היא שהוא יתגבר על המניעות ויברר בכל זאת את הניצוצות הטמונים בתוכם.

כז "מתעורר ומתגלה"

כשאומרים שההעלם שבעולם (בניצוצות) מתגלה, אין הפירוש גילוי ממש, אלא שהתוצאות שלו מתגלות – שלפני כן היו דברים שמנעו אותו מעבודת ה', וכעת העולם מסייע לעבודה. וכמו כן בעבודת האדם, גילוי היחידה (המדובר במאמר זה) פירושו שניכרות התוצאה וההשפעה מבחינת היחידה, אך לא שהיחידה עצמה מתגלית.

והנה "פדה בשלום נפשי" קשור, כידוע, לי"ט כסלו ולגילוי החסידות. מעיקרי עניינה של תורת החסידות הוא, שהעולם ואלקות אינם שני דברים המנגדים זה לזה (ולכן חסידות היא הכנה וטעימה מהמצב דלעתיד לבוא). לפני גילוי החסידות הורגש שהעולם הוא מנגד, והחסידות מגלה ומלמדת שהעולם אינו מציאות נפרדת מאלקות, ועד שאפילו זה שהעולם נראה כמנגד הוא בשביל

בביטול. לימוד התורה באופן זה בא על–ידי הקדמת עבודת התפילה, התקשרות וביטול לאלקות. ועל–ידי לימוד התורה באופן זה נעשה ריבוי שלום לתלמידי חכמים וגם ריבוי שלום בעולם.

כאשר לימוד התורה אינו באופן זה הוא עלול להביא לפירוד הלבבות, היפך השלום. כי כשחסר אצלו ההרגש שהתורה היא תורת הוי״ה הוא מחויק טובה לעצמו, ואפילו במקדש מעט ואפילו ביחידות הוא מרגיש את הישות שלו. איש החזק בדעת עצמו, מן ההכרח שיעזוב גם את המחשבה דישות שבדקות דדקות.

ומבואר במאמר כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ שהתחלת העבודה היא הביטול, ומפרט שני אופנים בקירוב לאלקות – קירוב מלמטה למעלה בתפילה, וקירוב מלמעלה למטה בהשגת אלקות בנפשו בתורה – ושניהם באים דוקא על–ידי ענוה ושפלות. ובזה מרמז שעל–ידי קדימת הביטול, השלום דבניך כולל את שתי המעלות, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

ח) והענין הוא, דכיון שהכוונה בירידת ונפילת הנצוצות היא בכדי שיתבררו ויחזרו למקורם [שעל-ידי זה יתעלו למעלה יותר מכמו שהיו קודם ירידתם], הרי אין שייך שיהי׳ה איזה מניעה ועיכוב (מצד הנצוצות) להבירור שלהם. דזה שאפשר להיות מניעה ועיכוב הוא רק מצד האדם (המברר), שיש לו בחירה חפשית, אבל מצד הנצוצות – מוכרח שיתבררו. [וזהו מ״ש ואדונירם על המס[52], אדונירם הוא אדוני רם, אדוני הוא על דרך שם אד׳ (בחינת שכינתי׳ה) ורם מלשון רוממות הוא אור אין-סוף שלמעלה מעולמות (קוב״ה) [53]. ועל-פי המבואר לקמן (סעיף יו״ד) דענין הבירורים הוא ליחדא קוב״ה ושכינתי׳ה, יש לומר, דמס הוא ענין הבירורים. ונק׳ בשם מס, שמס הוא דבר שמוכרח לשלם. ובחינת אדונירם הוא המכריח גביית המס, בירור הנצוצות [54]. ויתירה מזה, שהנצוצות רוצים

51) הביטול שעל ידו השלום דהבירורים הוא בשלימות, הוא ביטול שמצד יחידה. ועפ״ז יש להוסיף ביאור בזה שמביא בהמאמר שמאורע הנ״ל הי״ה בהיותו ביחידות אצל הצ״צ – דעל-ידי שהצ״צ דיבר עמו בענין הביטול בהיותו ביחידות, המשיך נתינת כח לא רק על ביטול סתם אלא גם על ביטול שמצד יחידה.

52) מלכים-א ה, כח*.

*) ראה ״רשימות״ חוברת קכב ע׳ 3: ״ישנו מאמר מאדמו״ר האמצעי ״ואדונירם על המס״. ואדנירם בב׳ מלות. שלוב הוי״ה באדנ׳ ושלוב אד׳ בהו׳, בענין הבירור שתלוי בבחירה. אבל זהו בנוגע להמברר אבל המתברר קצוב שיתברר וזהו מס״ (המו״ל).

כג "אדוני .. בחינת שכינתיה, ורם מלשון רוממות .. קוב״ה"

שכינתיה הוא מה שהקב״ה צמצם את עצמו כביכול לשכון למטה, בעולמות, ולכן נקרא ״שכינה״ – ששוכנת ומתלבשת. זהו ספירת המלכות, בחינת ממלא כל עלמין. ״קודשא בריך הוא״ הוא דרגה שמובדלת מן העולם (קדוש פירושו מובדל), דהיינו שמרומם מלהתייחס לעולם.

[בענין ״יחוד קוב״ה ושכינתיה״ ראה להלן ביאור כט].

כד "ובחינת אדונירם הוא המכריח .. בירור הנצוצות"

לכאורה צריך עיון, שכאן משמע ש״יחוד קוב״ה ושכינתיה״ מכריח את עבודת הבירורים, ואילו לקמן (סעיף י׳) כותב להיפך, שעל ידי עבודת הבירורים יהיה ״והיה הוי״ה לי לאלקים״, יחוד

בכ״מ[27] שהבירור דנפש הבהמית שעל-ידי התבוננות היא רק בדרך אתכפיא [טו], הרי גם עכשיו (שגם נפש הבהמית יש לה אהבת ה׳) נשאר בהעלם ההתנגדות שלה לנפש האלקית (אלא שההתנגדות שלה אינה באה בפועל [טז]). ובכדי שיהי׳ה ביטול המנגד הוא על-ידי הבירור בדרך מלמעלה למטה. דעל-ידי[28] שמתגלה בהתחתון גילוי אור שאינו בערך אליו, הוא מתבטל ממציאותו. ובעבודת האדם הוא, דעל-ידי שנרגש בנפש הבהמית האהבה דנפש האלקית שלמעלה מטעם ודעת, דאהבה זו היא (בדרך כלל) אהבה רבה שלמעלה מהגבלת כלי הלב [יז], על-ידי זה מתבטל

27) המשך תער״ב שם.

28) בהבא לקמן, ראה בארוכה (על דרך זה) המשך תער״ב שם ע׳ א׳שיח ואילך.

נובעת מנטיית הנפש של הסנגור להיטיב עם הנדון (שנטיה נפשית זו משפיעה על מהלך השכל שלו שיחדש סברות לטובת הנדון), ואילו נטיית נפשו של הקטגור הינה להיפך, ולכן ברור שאינו יכול ליהנות מזה. לכן אם ימצא סברא אחרת לקטרג הוא כמובן ישמח מאוד. דהיינו שבעת מעשה הוא מעוניין למצוא סברא אחרת, אך אין זה בא לידי פועל בגלל ההסברים של הסנגור.

אמנם כאן יש חידוש יותר מאשר במשל הקטגור, כי הקטגור הוכרח להסכים רק **להבנת** הענין, ובשום אופן לא התעורר **ברגש** לטובת הנאשם. מה-שאין-כן כאן, הרי הנפש הבהמית מתעוררת באהבת ה׳. ודבר זה דורש ביאור: אם אומרים שבעצם הנפש הבהמית לא השתנתה אלא היא עדיין מעוניינת לממש את רצונותיה, כיצד יתכן שתרגיש אהבה לה׳? ויש להמחיש זאת בדוגמא מאדם שנודע לו כי מאכל מסוים מזיק לבריאות, ומני אז לא זו בלבד שאינו אוכל ממנו, אלא אף מרגיש תיעוב כלפיו. ויתכן מצב שבו, אף שלמעשה אינו מסוגל כלל לאכול ממנו ואף מרגיש כלפיו תיעוב – כיון שהסברא שהמאכל אינו בריא ברורה לו – עדיין הוא מרגיש שהיה מעדיף שלא לשמוע הסבר זה, וכך היה יכול ליהנות מהמאכל. נמצא שאף שהוא עצמו לא השתנה, הסברא כל כך חזקה עד שהיא כאילו מכריחה אותו לחוש את הרגש הנכון כלפי הדבר.

טז "ההתנגדות אינה באה בפועל"

מפני שנפש האלקית כופה אותה, היינו שמסבירה ומשכנעת אותה.

יז "אהבה רבה שלמעלה מהגבלת כלי הלב"

כאן מוסיף הרבי עוד נקודה – שאהבה שלמעלה מטעם ודעת היא **"למעלה מהגבלת כלי הלב"**, וזה מחזק את הסיבה לכך שכאשר היא (האהבה שלמעלה מטעם ודעת) מתגלית – מתבטלת המציאות דנפש הבהמית כדלקמן ביאור כא.

יח "על-ידי זה מתבטל המציאות דנפש הבהמית"

בבירור בדרך מלמעלה למטה, הנפש הבהמית מתבטלת – לא נרגשת שום התנגדות. זאת בשונה מבחינת מלמטה למעלה, שהיא בדוגמת הקטגור שנאלץ להסכים עם הסנגור אבל היה רוצה למצוא סברא הפוכה (כפי המשל שהובא לעיל ביאור טו).

[וראה להלן ביאור כא, תוספת ביאור באופן הבירור שעל-ידי גילוי האהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת].

יט "ועל-ידי זה היא נהפכת לטוב"

העובדה שנפש הבהמית התבטלה, מביאה לכך שהיא אף נהפכת לטוב. במצב זה הפעולה על הנפש הבהמית אינה בדרך כפיה, שהמוח מצליח להתגבר על הלב אבל הלב מצד עצמו אינו חפץ לזה, וכדוגמת הקטגור שהיה רוצה למצוא סברא הפוכה כנ״ל. – אלא, כאן זה בדומה לקטגור

המציאות דנפש הבהמית [יח], ועל-ידי זה היא נהפכת לטוב [יט], אתהפכא (שלמעלה מאתכפיא)[29].

ועוד אופן בשלום (שנעשה על-ידי הבירור), דזה שהי״ה בתחלה מנגד נעשה אוהב (ובלשון הכתוב[30] גם אויביו ישלים אתו) — ואופן זה הוא (בעיקר) בהבירור בדרך מלמטה למעלה. דבהבירור בדרך מלמעלה למטה, זה שהתחתון אינו מנגד הוא לפי שנתבטל ממציאותו על-ידי הגילוי אור, אבל לא שנעשה שינוי

29) המשך תער״ב ס״ע א׳שכ ואילך. וראה שם (ע׳ א׳שכא) דוגמא לזה, דכשהקטיגור רואה ״הארת פני המלך כ׳ ברב טוב וחסד״ הוא נהפך לסניגור. וראה בארוכה ד״ה מחר חודש ה׳תשי״א (תורת מנחם – התוועדויות ח״ג ע׳ 53).

30) משלי טז, ז. ובזהר ח״א קמד, ב על פסוק זה ״דההוא יצר הרע אתכפיא קמי׳ה דיצר טוב״. ויש לדקדק בלשון הזוהר, שלכאורה בנוגע ל״ישלים אתו״ היה צריך לומר ׳אתהפכא׳? ועל-פי מ״ש בפנים שענין ״אויביו ישלים אתו״ הוא בעיקר בהבירור שבדרך התלבשות, יומתק לשון הזהר ״אתכפיא קמי׳ה דיצר טוב״.

הרואה ״הארת פני המלך ברב טוב וחסד״, שאז הוא נהפך לסניגור כמ״ש בהערת רבינו 29.

אמנם, הדבר דורש ביאור: כיצד ההתבטלות מובילה להפיכת הנפש הבהמית? לכאורה, אדרבה: אם היא מתבטלת, הרי היא איננה עוד, ואם כן מה מתהפך לטוב?

[וכך יש לשאול גם על מ״ש בתניא (פ״י), ״אילו חלף והלך לו לגמרי כל הרע שבו היה נהפך לטוב ממש״ – הרי אילו הרע חלף והלך לו לגמרי, לא נשאר מה שייהפך לטוב?!].

אלא שיש להבחין בין החומר של נפש הבהמית לבין הציור שלה, כפי שהובא לעיל (ביאור יד) שבנפש הבהמית ישנו עצם כוח המתאווה, ויש את צורתה (בגדיה): כוח המתאווה (ה״חומר״) מצד עצמו אינו כולל בפועל תאוות רעות, אלא הוא כוח ליהנות; ה״צורה״ של הנה״ב היא הנטיה שלה להתאוות לענייני העולם הזה ולחומריות, עניינים שימלאו ויגדילו את מציאותו. על ידי האהבה דנפש האלוקית שלמעלה מטעם ודעת מתבטל העניין הבהמי שבה (הצורה, הרצון להגדיל את מציאותו), והיא נהנית כעת מקדושה המבטלת את מציאותו; אך עצם החומר – כוח המתאווה, דהיינו הרצון ליהנות – נשאר.

עצם הרצון ליהנות הוא מאפיין של נפש הבהמית (בשונה מנפש האלוקית שבה אין רצון ליהנות; היא אינה מחפשת הנאה, אלא כל רצונה הוא להידבק באלקות), וממילא כאשר הוא נשאר יתכן להגדיר את שינוי הציור כאתהפכא: החומר עצמו עדיין קיים, והצורה שלו התהפכה.

[וזהו גם המצב אצל צדיק גמור, שמצד אחד אומרים שלא נשאר בו רע, ומצד שני אומרים שהרע נהפך לטוב: מה שהתבטל הוא ההתנגדות והתאווה לתענוגי עולם הזה, אבל חומר הנפש הבהמית נשארה].

כ בהערת רבינו 29 **״דוגמא לזה, דכשהקטיגור רואה הארת פני המלך .. ״**

כאשר המלך נכנס לבית המשפט, אזי הן הקטגור והן הסנגור בטלים בפני הקרנת אור פני המלך ומזכים את הנאשם (שכן גם הקטגור פועל בשליחות המלך). וכמ״ש ״באור פני מלך חיים״ (משלי טז, טו. ובמצו״ד שם ״כשהמלך מאיר פניו למי, ומראה פנים צהובות ושוחקות, היא לו לחיים כי הרבה טובה ביד המלך״).

במצב זה הקטגור נעשה מרומם ומאושר מכך שמסנגר, בשונה מהקטגור שבדוגמה הראשונה (לעיל ביאור טו). וכדוגמת אדם שנכנס לאירוע של שמחה עם תזמורת וכדומה, והוא נסחף לתוך האווירה, שוכח את הדברים שמפריעים לו ומטרידים אותו ביום יום, מרגיש שמחה בלב ורוקד וכו׳.

מדרש הוא מקדש מעט[44], דהשראת השכינה שבמקדש מעט היא מעין השראת השכינה שבבית המקדש[45], מכל-מקום, גם שם היתה התפשטות הישות שלו. ומדייק בהמאמר, דזה שהתאונן לפני הצ״צ שדורסים עליו הי׳ה בהיותו ביחידות, דענין היחידות הוא התקשרות היחידה של זה הנכנס ליחידות עם היחידה של האדמו״ר שאליו נכנס[46], ואף-על-פי-כן, גם בהיותו ביחידות הי׳ה אצלו ההרגש שדורסים עליו. ולכן מביא בהמאמר פרטים הנ״ל דהסיפור, בכדי להדגיש שעל-ידי השכלה לבד, בלי עבודה, אפשר להיות התפשטות הישות גם במקדש מעט ואפילו כשנכנסים ליחידות, דמזה מובן ההכרח בענין העבודה. ולאח״ז אמר לו הצ״צ פירוש הכתוב[47] יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, און (בחולם) הוא כח ועוז[48], ופירוש איש און הוא איש חזק בדעת עצמו. וזהו יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, דכשם שיעזוב רשע דרכו הוא דבר שמוכרח, דבלי תשובה אי-אפשר לגשת אל הקודש, כן מוכרח שהאיש און יעזוב את מחשבותיו (המחשבות דישות).

ויש לומר, דמ״ש מחשבותיו לשון רבים, הוא, כי בהמחשבה דישות ישנם כו״כ דרגות, ולכן נאמר יעזוב גו׳ מחשבותיו לשון רבים, שצריך לעזוב את מחשבה שבדקות, ואפילו שבדקות דדקות. ולהעיר, ממאמר רז״ל[49] בענין רבב שעל בגד שחוצץ לענין טבילה, של בנאין [אלו תלמידי חכמים שעוסקים בבנינו של עולם] מצד אחד ושל בּוּר משני צדדין. דמזה מובן גם בנוגע לרבב רוחני, שבתלמיד חכם גם מחשבה שבדקות חוצצת, ולכן הכרח שיעזוב מחשבותיו לשון רבים.

ומבואר בהמאמר[50], שהתחלת העבודה הוא הביטול. כי בכדי להתקרב לאלקות, הן בבחינת קירוב מלמטה למעלה לעלות מדרגא לדרגא בתפלה והן בבחינת קירוב מלמעלה למטה בהשגת אלקות בנפשו בתורה, הוא על-ידי ענוה ושפלות. ויש לומר, דזה שמפרט בהמאמר שני האופנים דקירוב לאלקות, הגם שבכדי לבאר לשון התרגום אלפין באורייתא דהוי״ה נוגע לכאורה רק הקירוב שעל-ידי תורה, הוא בכדי לרמז שעל-ידי קדימת הביטול, השלום דבניך, תלמידי חכמים העוסקים בתורה (מלמעלה למטה), הוא בשלימות, שכולל גם מעלת השלום דתפלה (מלמטה למעלה)[51].

סיכום: ענין זה קשור לביאור כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ נ״ע בפסוק ״וכל בניך לימודי הוי״ה ורב שלום בניך״: מהתרגום מובן שלימוד התורה של ״כל בניך״ הוא באופן שנרגש אצלם – וגם בלימוד (השכל) עצמו – שהתורה היא תורת הוי״ה. על ידי זה גם הלימוד שלהם הוא

44) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

45) ראה בארוכה קונטרס בענין ״מקדש מעט זה בית רבינו שבבבל״ (התוועדויות תשנ״ב ח״א ע׳ 416 ואילך).

46) ראה בארוכה שיחת שמח״ת שנה זו (תשכ״ב).

47) ישעי׳ נה, ז.

48) ״וכמו מרוב אונים או מצאתי און לי״ (ישעי׳ מ, כו. הושע יב, ט) – סה״מ קונטרסים ותרפ״ט שם.

49) שבת קיד, א. וראה סה״מ תש״ד ע׳ 118.

50) סה״מ קונטרסים שם יח, ב. תרפ״ט ע׳ 77.

סיכום: לכן נאמר "בשלום" הרומז לשני האופנים בשלום, כי הבירור צריך להיות בשני האופנים – מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, שבכל אחד מהם מעלה. השלימות דשלום היא כשהשלום (שבכל אחד משני האופנים) כולל את שתי המעלות. וזה נעשה על-ידי ההתבוננות בענין היחידה, שאז בכל אחד משני אופני הבירור של נפש הבהמית ישנן שתי המעלות.

ז) **ויש** לקשר ענין זה עם מה שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה וכל<21>
בניך לימודי הוי"ה ורב שלום בניך שאמרו בש"פ ויצא תרפ"ט (שבקונטרס דרושי חתונה[37]), דהתרגום עה"פ וכל בניך גו' הוא וכל בניך אלפין באורייתא דהוי"ה וסגי יהי שלם בנך. ומבאר[38], דזה שמדייק דאלפין באורייתא דהוי"ה (אף שלכאורה אין זה חידוש, דכולם יודעים שהתורה היא תורת הוי"ה[39]) הוא, שלימוד התורה שלהם הוא באופן שנרגש אצלו שהתורה היא תורת הוי"ה. ומוסיף בהמאמר, דפירוש אלפין באורייתא דהוי"ה הוא, דהגם שלימוד התורה (אולפנא) הוא שמבין ומשיג התורה בשכלו (שכל אנושי), מכל-מקום, גם בהלימוד (שכל) שלו נרגש שהתורה היא תורת הוי"ה, אלפין באורייתא דהוי"ה. ועל-ידי הרגש זה, גם הלימוד (ההשגה) שלו הוא בביטול. ובכדי שלימוד התורה יהי' באופן זה, הוא על-ידי הקדמת עבודת התפלה. כי ענין התפלה הוא ההתקשרות והביטול לאלקות. ועל-ידי לימוד התורה באופן זה (דוקא) נעשה רב שלום בניך – ריבוי שלום להתלמידי חכמים העוסקים בתורה[40], וגם ריבוי שלום בעולם כמו שלמדו רז"ל[41] מפסוק זה שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

ומהמשך הענינים שבהמאמר מובן, דכשלימוד התורה אינו באופן זה, אז, (נוסף לזה שאינו מביא שלום בעולם) אפשר שיביא לפירוד הלבבות, היפך השלום. כי כשחסר אצלו ההרגש שהתורה היא תורת הוי"ה, אזי, הוא מחזיק טובה לעצמו שלמד תורה הרבה[42] ונעשה מציאות יש שמחזיק את עצמו לאיש המעלה ואדם חשוב, וזה גורם לפירוד הלבבות, כי מצד הישות שלו הוא חושב שכל מה שהזולת אומר או עושה הוא בכדי לנגד אליו. וכהסיפור (המובא בהמאמר[43]), שאחד (בר דעת גדול בהשכלה) בא להצ"צ על יחידות והתאונן אַז מ'טרעט אויף מיר אין בית מדרש (שדורכים עלי בבית המדרש), וענה לו הצ"צ, דו ביסט זיך מתפשט איבער דעם גאַנצן בית מדרש, איז וואו יענער טרעט איז אַלץ אויף דיר (אתה מתפשט [משתרע] על פני כל בית המדרש, לכן היכן שהלה דורך – הכל הוא עליך). ויש לומר, דזה שמביא בהמאמר שהטענה שלו היתה שדורסים עליו בבית מדרש, דהגם שבית

36) הביאור בזה, ראה לקמן ס"ט.

37) קונטרס ב – נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א טז, ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 71 ואילך.

38) בסיומו – סה"מ קונטרסים שם יט, ב. תרפ"ט ס"ע 79.

39) כמו שמדייק בהמאמר בתחלתו. ואף שי"ל דלשון התרגום באורייתא דהוי"ה הוא כי בכתוב נאמר "לימודי הוי"ה" – הרי הדיוק הוא בהכתוב (דלכאורה הול"ל לומדי תורה, וכיו"ב).

40) כפירוש התרגום "וסגי יהי שלם בנך".

41) סוף מס' ברכות.

42) היפך הוראת המשנה (אבות פ"ב מ"ח) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך.

43) סה"מ קונטרסים שם יט, א. תרפ"ט ע' 78.

בהמציאות **דהתחתון עצמו. דהגם שעל-ידי גילוי האהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת** נהפכת **נפש הבהמית לטוב (אתהפכא), הרי האתהפכא שלה היא (לא מצד ענינה דנפש הבהמית, אלא) מפני שעל-ידי האהבה רבה דנפש האלקית** מתבטלת **נפש הבהמית ממציאותה**[31] **פא. ואמיתית הענין דגם אויביו ישלים אתו הוא בהבירור**

31) ראה המשך תער"ב שם ריש ע' א'שכא בענין הפיכת המדות דנפש הבהמית על-ידי האה"ר שלמעלה מטו"ד, שהמדות "יוצאים מהטבעיות שלהם".

כא "נהפכת נפש הבהמית לטוב .. לא מצד ענינה דנפש הבהמית אלא מפני שעל-ידי האהבה רבה דנפש האלקית מתבטלת"

ישנו אופן שהקטגור מתבטל וחדל מלהשמיע דברי קטגוריה. הוא שותק. ויש אופן עמוק יותר בביטול, שהוא אף מתחיל לומר שצריך להצדיק את הנדון. אך גם באופן זה הקטגור לא מתחיל להבין בעצמו את טובת הנדון. הוא אמנם התרומם בפני הארת אור פני המלך, אך לו יצוייר שינסה להבין זאת בשכלו – לא יצליח. לכן מצד אחד זה מוגדר "אתהפכא", אבל יחד עם זה אין כאן באמת "גם אויביו ישלים אתו" – כי זה לא בא מההבנה שלו כנפש הבהמית.

[לכן יש מעלה במלמטה למעלה, כי אע"פ שגם בבירור מלמעלה למטה הוא עצמו נהפך, אבל האתהפכא אז אינה מצד ענינו בתור נפש הבהמית אלא מפני שהתרומם; ואילו בבירור בדרך מלמטה למעלה משתנה השכל וההבנה שלו – כפי שהוא במציאותו בתור קטגור – שיבין ויסכים לסנגור].

ולבאר זאת יותר, יש להקדים ולבאר את ההבדל בין הלב לשכל: עניינו של השכל הוא להתעלות ולתפוס את האמת האובייקטיבית כפי שהיא לעצמה במנותק ממציאותו ומנגיעתו האישית של האדם (למשל, אדם או ענין כל שהוא שיש בו תכונות טובות ותכונות לא טובות – גם מי שסובל מהדברים הלא-טובים שבו, מצד השכל שבו לא יהיה לו שום קושי להבין ולהבחין במעלותיו), ואילו הלב אינו תופס את הענין באופן אובייקטיבי, כי אם לפי היחס של הדבר כלפיו. אמנם דוקא משום כך יש מעלה בלב, שהענין נוגע אל האדם עצמו ולא נשאר "תיאורטי" [לכן, כדי להבין דבר צריך לצאת מעצמו ולהפשיט את עצמו מכל פניה, וככל שאדם מרגיש את עצמו – הדבר מקלקל את ההבנה. וכיון שהמידות הן האדם עצמו, נמצא ששינוי המידות משמעו לשנות את זהותו של האדם, ולכן בירור המידות קשה יותר מבירור השכל, שאינו נוגע כ"כ במהות האדם עצמו].

אלא שלמרות ההבדל המהותי בין השכל ללב כנ"ל, יש לשכל אפשרות להשפיע על הלב. וזה יכול לבוא בשני אופנים – האם הדגש הוא על העליון או על התחתון: אופן אחד הוא על-ידי דרגת שכל השייך למידות, שכבר בשלב ההבנה הוא מתייחס למשמעות הדבר לגביו. למרות שזהו שכל השייך למדות, ברור שאין זה "מדות" ממש אלא רק שורש למדות, ובכדי שיפעל על המידות צריך כמה יריעות, ואז המידות נוצרות רק מה"בכן" – מהפועל-יוצא הנובע מן ההשכלה – ש"קרבת אלוקים לי טוב". וזהו בירור בדרך התלבשות. ברוב בני אדם הראש הוא מוגבל, וכדי לפעול על הלב צריך לעבור דרך צמצום של מיצר הגרון. וכמו בשני אנשים עליון ותחתון, שהעליון צריך להצטמצם לרדת לרמת התחתון ולשכנע אותו. ז.א. שהעליון מוגבל בזה שכדי להגיע לרמה אחרת הוא נדרש לבוא למקום המקבל ולשכנע אותו. באופן זה המוח "מתלבש" ומשפיע על הלב (ובזה גופא יש כמה סוגי פעולות, כגון שהלב מתעורר לאהוב בטבעיות, ועד לאופן של "מוח שליט על הלב").

והאופן השני: בפנימיות השכל נרגשת רק האמת ואין שום נגיעה אישית, הוא מופשט ממציאותו, ולא שייך שישנה את דעתו בגלל שוחד וכדומה. כאשר שכל כזה פועל על המידות,

בדרך מלמטה למעלה[32]**, דזה שנפש הבהמית יש לה אהבת ה' הוא מצד** השכל דנפש הבהמית [כב].

32) דהגם שזהו רק בבחינת אתכפיא, מכל-מקום הוא על-ידי ההתעוררות שלו (המשך הנ"ל ס"ע א'שכב).

ביאורים במאמרי רבינו

אזי מציאותן של המידות נעשית כפי השכל וכפי האמת. כלומר הלב יאהב את הדבר מפני שהוא טוב, ולא מפני שהוא טוב עבורו. בבחינה זו העליון אינו צריך לפעול על התחתון ולרדת אליו, אלא שכאשר מאירה מציאותו של העליון נאבד גדר וטבע התחתון והוא נעשה כפי העליון – שאוהב את הטוב של הדבר עצמו, "קרבת אלקים טוב", ולא נרגש היחס אל האדם ("קרבת אלקים לי טוב").

אחד הביטויים להשפעת פנימיות השכל על המדות: לכל אדם ישנן 7 מידות, אך לא אצל כל אחד כולן מפותחות. מצד פנימיות השכל תתעורר אפילו מידה כזו שאינה מפותחת אצלו (לשנות טבע מידותיו), מפני שבבחינה זו אין העליון יורד לתחתון, אלא נאבד גדר וטבע התחתון והוא נעשה כפי העליון.

על כל פנים נמצא, שאמנם התחתון התהפך לטוב, אבל אין זה שהעליון הצליח "לשנות" אותו, כי אם להיפך: כאשר נרגש העליון אזי גדר וטבע התחתון נאבד. הוא "נשאב" אל העליון ומתעלם מהגדרתו הוא.

זהו גם אחד ההבדלים בין בינונים לצדיקים: בינוני יכול לכל היותר לשלוט על הלב. צדיק הוא סוג אחר של אדם, שלבו ברשותו. הוא לא צריך לפעול על הלב, כי הלב אינו דבר אחר, אלא לבו ברשותו. אצלו עניינו של הלב הוא לשרת את השכל. – והיינו כאופן השני שביארנו.

והנה הזכרנו לעיל (ביאור יט), שבבירור בדרך מלמעלה למטה הציור של התחתון מתבטל, ואילו החומר שלו נשאר ומתהפך להיות כפי העליון. כך זה גם בענין זה של השפעת פנימיות השכל על המדות: **חומר הלב** הוא התפעלות, שפירושה הוא שהאהבה **פועלת עליו**, שזה עצם הדבר שהוא מרגיש ומתפעל – בשונה מהשכל שהוא אינו מעורב באופן אישי. **צורת הלב** היא שזה טוב או רע **עבורו**. אצל צדיקים ש"לבם ברשותם" צורת הלב מתבטלת, אך החומר נשאר.

כל הנ"ל הוא אפילו בנוגע לדרגות בטעם ודעת. יתירה מכך בדרגת אהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת (שלמעלה מכלי הלב), שאין בה שום דבר הנוגע לעצמותו של האדם וכל מבוקשו הוא רק שיהיה גילוי אלקות (ספר הערכים ח"א ע' תקפה, וש"נ) – ואם כן בודאי שהתחתון נעשה כפי העליון (ולכן כאשר מאירה האהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת, אזי ממילא הלב נמשך אחריה, ואין זה תלוי האם הטבע שלו מצד עצמו הוא אהבה או יראה. ולפי זה מובן למה הרצון של נפש האלקית מבטל את הרצון דנפש הבהמית, כמו שמוסיף לעיל ס"ב בחצע"ג שזהו "רצון שלמעלה מטעם"). וזה מה שמוסיף רבינו לעיל (בסעיף דידן), דעל-ידי שנרגש בנפש הבהמית האהבה דנפש האלקית שלמעלה מטו"ד, דאהבה זו היא (בדרך כלל) אהבה רבה שלמעלה מהגבלת כלי הלב, עי"ז מתבטל המציאות דנפש הבהמית ועי"ז היא נהפכת לטוב.

ועל דרך זה בעניין הקטגור והמלך שבהערת רבינו 29. וההסבר בזה: כיצד יתכן שהקטגור יהפוך לסנגור? הרבי אמר בהזדמנות אחרת, שכיון שמדובר במלך שכל השרים ואנשי המדינה הם עבדיו, לכן הם נעשים כפי המלך. אילו היה זה סתם אור נעלה, הוא היה יכול לגרום שיתבטל אך לא שיתהפך להיות סנגור. אבל כיון שכולם ברשות המלך, לכן הוא נעשה כפי המלך.

כב "דזה שנפש הבהמית יש לה אהבת ה' הוא מצד השכל דנפש הבהמית"

כלומר, אמנם השינוי הוא רק בפועל ולא בפנימיותו (ובדרגת הכוחות הכוונה שהוא רק מבין כך, אך נטיית נפשו ונטיית שכלו לא השתנו), אבל השינוי המועט שכן ישנו הוא – שהשכל של נפש הבהמית הוא זה שמבין כך. כלומר: השינוי

סיכום: בבירור בדרך מלמטה למעלה התחתון אינו מתבטל אלא מתברר מצד הרצון שלו, וגם לאחרי זה שייך שינגד להעליון. בעבודת האדם, כאשר בירור נפש הבהמית הוא על-ידי שנפש האלקית מתלבשת בה, ההתנגדות שלה לנפש האלקית נשארת בהעלם. בבירור בדרך מלמעלה למטה המנגד מתבטל ממציאותו. בעבודת האדם, על-ידי שנרגש בנפש הבהמית האהבה דנפש האלקית שלמעלה מטעם ודעת מתבטלת המציאות דנפש הבהמית והיא נהפכת לטוב. מאידך, בבירור בדרך מלמעלה למטה לא נעשה שינוי במציאות התחתון עצמו, ואילו בבירור בדרך מלמטה למעלה, זה שנפש הבהמית אוהבת את ה' הוא מצד השכל דנפש הבהמית, וזהו אמיתית הענין דגם אויביו ישלים אתו.

ו) **וזהו** ושבתי בשלום, וכן פדה בשלום, שלום מלמעלה למטה ושלום מלמטה למעלה, שהבירור דנפש הבהמית (פדה בשלום נפשי) וכן בירור הנצוצות שבעולם (ושבתי בשלום אל בית אבי) צריך להיות בשני האופנים, בדרך מלמעלה למטה ובדרך מלמטה למעלה, שעל-ידי זה ישנם שני הענינים (מעלות) דשלום. ולהוסיף, שהשלימות דשלום (שלום גם מלשון שלימות) הוא כשהשלום (שבכל אחד דשני האופנים) כולל שתי המעלות. שגם בהבירור שבדרך מלמטה למעלה יש (מעין) הענין דאתהפכא, ושגם בהבירור שבדרך מלמעלה למטה יש (מעין) המעלה שהבירור הוא מצד ענינו דהתחתון. וזהו פדה בשלום נפשי מקרב לי, שגם הענין דפדה בשלום, שהוא (בדרך כלל) הפדי"ה דנפש האלקית מהגלות דנפש הבהמית על-ידי גילוי אור[33], תהי"ה בו המעלה דמקרב לי (קרב מלשון קירוב)[34], הבירור דנפש הבהמית עצמה. ועל דרך זה לאידך, שגם הבירור שבדרך קרב (מלחמה) יהי"ה באופן דפדה בשלום, אתהפכא.

וממשיך הכתוב כי ברבים היו עמדי, ברבים היו עמדי הוא טעם (כי) על פדה בשלום נפשי מקרב לי, דעל-ידי ההתבוננות בענין היחידה, שעל-ידי זה מתעורר אצלו ענין הביטול[35] [היינו, שגם לפני העבודה דפדה בשלום נפשי מקרב לי וצריך עדיין לפדות נפשו האלקית מהמלחמות דנפש הבהמית, הוא מתעורר בביטול כללי לאלקות, שבא מהיחידה שבו], על-ידי זה, הבירור דנפש הבהמית הוא באופן דפדה בשלום נפשי מקרב לי, שבכל אחד דשני אופני הבירור ישנם שתי המעלות[36].

33) כנ"ל ס"ב מהמאמר דבעל הגאולה.

34) ראה לעיל ס"ג.

35) וזהו מ"ש (פרשתנו כח, יד) "והי"ה זרעך כעפר הארץ ופרצת גו'", כי "ופרצת" הו"ע גילוי היחידה (כדלקמן סעיף יו"ד), ולכן "והי"ה זרעך כעפר הארץ", דעפר מורה על תכלית הביטול – ראה בכ"ז ד"ה והי"ה זרעך גו' (מאמר הראשון שנאמר בהתוועדות זו (סה"מ תשכ"ב ע' נט ואילך)).

ביאורים במאמרי רבינו

הוא קטן בכמות, רק בהבנה בפועל, אבל באותו מקום שבו נעשה שינוי – יש אכן שינוי בנפש הבהמית עצמה. ולאידך, מכיוון שבמהותו לא השתנה אלא רק בפועל, לכן נקרא עדיין תחתון.

לסיכום: בדרך מלמעלה למטה המנגד מתבטל. בדרך מלמטה למעלה המנגד משתנה.